

új Kéve

AZ ÉSZAKI MAGYAR PROTESTÁNS GYŰLEKEZETEK LAPJA

Az nem lehet

Hányszor hallottátok Szilveszter éjszakáján a rádióból, mindjárt a *Himnusz* után. És hányszor ismételtétek el magatokban a költő gondolata, a színész hangja után, a reményüket vesztettek, a kétségbeesettek, a mégis csodát várók sóhajtásával: *az nem lehet...*

A költő a százötven évvel ezelőtt bekövetkezett nemzeti tragédiát, a szabadságharc bukását zokogta fel az égre ezekkel a szavakkal, és soha ilyen kevés és ilyen egyszerű szó ilyen fájdalmat, ilyen felháborodást és lázadást az igazságtalanság ellen, mégis ilyen törhetetlen hitet nem fejezett ki, nem kiáltott Istenhez: *az nem lehet...* "Az nem lehet, hogy annyi szív hiába onta vért, s keservben annyi hű kebel szakadt meg a honért. Az nem lehet, hogy ész, erő és oly szent akarat hiába sorvadozzanak egy átoksúly alatt..." *Az nem lehet*, az olyan szörnyű volna, hogy Isten bűne volna, ha megengedné, hogy az történjék.

Már-már káromlás, és mégis a legszentebb imádság. Mert aki ihletetlen megfogalmazta, az is, aki annyiszor elmondta nekünk, az is, s aki öszszeszorított ajakkal, száraz szemmel, csak befelé csorgó könnyekkel utána mondja a költőnek s a színésznek, az is tudta és tudja: *az nem lehet*, az nem következhethet be, azt Isten nem engedi. És csakugyan nem. Isten csodát tesz.

Isten nem úgy tesz csodát, hogy megszegi a maga alkotta természettörvényeket (milyen kevésre becsülik jellemét, akik ilyesmit hisznek), hanem úgy, hogy eleinte észre sem vesszük. Nem küld alá mennyei seregeket, hogy felragadják helyettünk a Világosnál lerakott fegyvereket s megverjék velük a cáriakat és a császáriakat, hanem küld erős akaratú férfiakat és nőket, akik naponta elimádkozzák magukban, hogy *az nem lehet* - s mindent megtesznek azért, hogy ne lehessen. Hogy ne lett légyen hiába az áldozat. Hogy a - kissé romantikusan szólva, de hát egy romantikus költő szavába fűzzük a szavunkat - a szabadsághősök kiömlött vére nyomán kinőjön a földből s kivirágozzék a szabadság fája.

1848-49 eszméje nem egy csodás mennyei segítséggel megnyert csatában győzött, hanem évtizedek apró gesztusaiban. Anyák suttogásában, akik elfüggönyözött ablakok mögött megtanították gyermekeiket a *Nemzeti dal*, a *Szózat*, a *Himnusz* szavaira. Apák mozdulatában, akik letévén a kardot és a puskát, az ásóért, a gyaluért, a kalapácsért és a vakolókanálért nyúltak, s dolgoztak, építettek, alkottak. 1956 eszméje nem a Corvin-közből győzött (ott elbukott), hanem a Corvin-közből harcolók emlékét őrzők és tovább adók szívében-

elméjében, az *Egy mondat a zsarnokságról* titokban lemásolt példányaiban. 1989 eszméje nem Temesváron győzött, hanem ki tudja hol és milyen módon fog győzni. Mert: *az nem lehet...*

Az angyal felnyitja a sírt
B. G. Cuyp (1612-1652) festménye

Kisszerűségnek tűnhet, a nagy tanulság apróra váltásának, ha most a mi svédországi magyar protestáns, és ezen túl: protestáns és katolikus, egyáltalán egész északon élő magyar közösségünk sorsára fordítjuk a szót - de nem az, hiszen mi is ugyanazon sorsközösség tagjai vagyunk, mint amelyről eddig beszéltünk. És egy sorsközösségen belül mindenki felelős mindekiért, de elsősorban saját magáért és közvetlen környezetéért.

Hazugság volna a részünkről, ha mi csak az összmagyar sorsra gondolva suttognók el magunkban, hogy *az nem lehet*, és bele-törődve vagy éppen belenyugodva hagynók, hogy itt és most és velünk *lehessen*. Hogy minket egy intézkedéssel felszámolhassanak, holott élünk, vagyunk, közel fél évszázados létezés örökségét őrizzük s akarjuk tovább adni.

Ne várjuk a mennyei seregeket, hogy megszervezzék helyettünk a továbbélésünket, mert így és ezért nem fognak jönni; ha jönnek, azért jönnek és úgy, hogy lelkünkbe fogadva őket elteljünk az ő erejükkel. Mondjuk azt a költővel: *az nem lehet*, s cselekedjünk úgy, hogy ne lehessen.

Veress Zoltán

TISZTSÉGVISELŐINK

Lelkész

MOLNÁR-VERESS PÁL

124 73 BANDHAGEN (STH) Vintrosagatan 17

Tel/Fax: +46-(0)8- 86 36 39

Mobil: +46-(0)70-602 29 68

Segédlelkész

MAGYARI-KÖPE GÁBOR

124 75 BANDHAGEN (STH) Olshammarsg. 46

Tel: +46-(0)8-727 67 97

KÖZPONTI TISZTSÉGEK VISELŐI

Országos felügyelő, az Egyháztanács elnöke

VERESS ZOLTÁN Stockholmi felügyelő

117 69 STOCKHOLM Ekensbergsvägen 110

Tel/Fax: +46-(0)8-744 09 91

Országos gondnok, az Egyháztanács alelnöke

SZEREDAI JÁNOS Ljungbyi felügyelő

341 36 LJUNGBY Harabergsgatan 18

Tel: +46-(0)372-816 28

Tiszteletbeli országos felügyelő

BÉLDY ZOLTÁN Göteborgi felügyelő

411 29 GÖTEBORG Landalabergen 14

Tel: +46-(0)31-20 66 95

Országos főjegyző

TÓTH ILDIKÓ Sölvesborgi felügyelő

294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlgatan 4 H

Tel/Fax: +46-(0)456-140 37

Tångårde Gyülekezeti Otthon felügyelője

JORDÁKY BÉLA

428 35 KÄLLERED Gamlehagsvägen 19

Tel: +46-(0)31-795 25 02

Szeretetszolgálat országos megbízottja

KOVÁSZNAY ADÁM

425 31 HISINGS KÄRRA Lillekär Södra 204

Tel/Fax: +46-(0)31-57 21 39

TOVÁBBI GYÜLEKEZETI FELÜGYELŐK

Borås

KAJTÁR LÁSZLÓ

502 36 BORÁS Nohlagagatan 2

Tel/Fax: +46-(0)33-13 35 68

Eskilstuna

NAGY ANDREA

635 02 ESKILSTUNA Svista Norrgård Pl.1583

Tel: +46-(0)16-12 18 22

Halmstad

BODONI DÉNES JÁNOS

313 50 ÅLED Norregårdsgatan 21

Tel/Fax: +46-(0)35-398 36

Helsingborg

BLÉNESSY ZOLTÁN

267 41 BJUV Dragaregatan 5

Tel: +46-(0)42-820 64

Jönköping

GAÁL ANDRÁS

567 31 VAGGERYD Smedbygatan 21

Tel: +46-(0)393-161 69

Katrineholm

ÁLLÓ RÓZSIKA

643 30 VINGÅKER Parkvägen 23

Tel: +46-(0)151-103 01

Malmö

PITLIK PÁLHÁZI KATALIN

211 47 MALMÖ Carl Herslowgatan 10

Tel: +46-(0)40-97 90 29

Västerås

REHÓ ISTVÁN

723 51 VÄSTERÅS Glasbärggatan 7

Tel: +46-(0)21-12 09 91

Tóth Károly Antal

Mária

Tulajdonképpen kit tisztelhetünk Máriában, Jézus anyjában? Vajon eleget tudunk-e róla, aki - keresztény hitünk szerint - Isten Fiát hozta a világra? Milyen személyiséggel, milyen lélekkel kellett bírnia, hogy erre a szerepre kiválasztatott?

A kérdésfeltevés jellegéből is következően minden bizonnyal nehezen tudnak a töprengésben velünk tartani azok, akik Jézusnak - bár alkalmasint elismerik rendkívüli képességeit és szerepét - csak emberi mivoltát látják. Ez ugyanis nem kedvez annak, hogy földi, racionálisnak mondott tényezőkön kívül más, a valósághoz éppoly mélyen kapcsolódó szempontok is érvényesüljenek az értékelésben.

A Bibliából tudjuk: Mária elfogódottan, és talán kissé zavarban, de készségesen fogadta, hogy - noha férfit nem ismert - gyermeke fogan Isten akaratából. A továbbiakban is a szerénység és az áldozatkészség a legfőbb jellemzői, mély hitét pedig elárulja az Erzsébet köszöntésére adott válasza. Tulajdonképpen - a Jézus születése körüli eseményeket leszámítva - igencsak szűkszavúan szól róla az Írás. Közvetlenül szinte sohasem jellemzi, inkább csak a Jézussal kapcsolatos azon történéseket írja le, melyeknek ő is részese volt. Jellemzik viszont mások: az angyal üdvözlő szavai kegyelemmel teljesnek nevezik és áldottnak az asszonyok között, mondván, hogy vele van az Úr. Erzsébet köszöntése ugyancsak áldottnak mondja őt az asszonyok között és áldottnak a méhe gyümölcsét.

Ezeknek a szavaknak a valódiságát kétségbe lehet vonni (szokás is), és így Mária visszaváltozik egy átlagos nővé, akivel kapcsolatban szabadjára lehet ereszteni a fantáziát arról, hogy vajon Jézus mely házasságon kívüli kapcsolatnak köszönheti létét. Ennek a gyakorlatnak hosszú és gazdag története van a Krisztus utáni első századoktól kezdve napjainkig, és mindenekelőtt a kereszténységgel nemigen rokonszenvező filozófusok, történészek, írók az éllóvasai.

Nem kell azonban elfelejteni, hogy magát Máriát is megkérdezték már, ki ő.

Vannak emberek, akik rögtön ingerültek lesznek, amint Mária jelenéseiről esik szó, anélkül, hogy érdemben megvizsgálnák közelebbről a dolgot. Ennek a türelmetlenségnek végül is az az oka, hogy hétköznapi életünk perspektívájából hihetetlennek tűnik minden, ami valamiféle csodás jelleggel bír. Ez a kételkedés a hitetlenség alapvető bázisa. Amennyiben Isten létét nem is vitatja el egészen, elvitatja Istentől Isten voltának talán legfontosabb jegyét: a mindenhatóságot. Eszerint Istennek nincs hatalmában beleszólni a világ menetébe, a természet jelenségeinek lefolyásába, vagyis képtelennek tartjuk a csodatevésre. Más esetben nem vonjuk kétségbe magát a képességet, hanem inkább az erre vonatkozó akarat hiányát valljuk: Isten a világtól elhúzódott távoli lény, aki magunkra hagyott bennünket. Mindkét felfogás Isten létének közvetett tagadása. Ezt a tagadást szolgálja az újszövetségi történetek sokak által két részre való szétoperálása is: a Jézussal kapcsolatos vagy általa véghezvitt csodákra és a hihetőnek nyilvánított, lehetőleg történelmileg is bizonyított eseményekre. Ez utóbbiak aztán racionális spekulációk tárgyaivá lesznek; ide tartoznak a Jézus törvénytelen származásáról szóló feltevések is.

Pedig bizony vannak csodák, még ha emberi természetünkből eredően néha kételkedünk abban is, amire bizonyosságot szereztünk. Nem csupán látványos jelenségekre gondolok, mint amilyenek a különleges gyógyulások is (amiket vagy csalásnak vagy önhipnózisnak szoktak nyilvánítani), hanem például arra, hogy vannak a történéseknek és a találkozásoknak olyan csomópontjai, amikor a lelkünkre gyakorolt hatásból érezzük: Isten szólt bele az életünkbe. Általában csak a kívülálló sorolja az ilyeneket a véletlenek közé. Csodálatos az a tény is, hogy *van halhatatlan lelkünk*, és hogy a halottak lelkei nem hagynak el

(Folytatás a 27. oldalon)

AMIT ÖNÁLLÓSODÁSUNKKAL KAPCSOLATBAN MINDENKINEK TUDNIA KELL

Ha egy úszni nem tudó gyermeket a mély vízbe löknek, két dolog történhet vele: vagy megfullad, vagy megmenekül. Akár úgy menekül meg, hogy életösztöne folytán az örvények között addig rúgkapálózik, mígcsak rá nem jön, hogy képes a víz színén maradni, tehát képes úszni, akár úgy, hogy az utolsó pillanatban valaki segítségére siet és kimenti az árból.

Lehet, hogy az egykor vízbe lökött, de megmenekült és úszni is megtanult gyermek, miután felnőtté vált, majd megköszöni a tettesnek, hogy őt egykor vízbe lökte. Mert neki köszönheti majd, hogy megtanult úszni.

Lehet, hogy egykor mi is hálásak leszünk azoknak, akik most minket a mély vízbe löktek, mert nekik köszönhetjük majd, hogy megtanultunk úszni, azaz megtanultunk önállóan élni.

Minket a mély vízbe löktek, s most nincs időnk azzal foglalkozni, hogy kik és miért tették ezt, s arra sincs időnk, hogy kivárjuk, míg a parton megjelenik a segítség. Azon sem gondolkozhatunk most, hogy miként köszönjük majd meg a fogadatlan úszómesternek, hogy magunkra hagyott. Ha nem akarunk elmerülni, addig kell küzdenünk az árral, míg nem a partra jutunk. Ez most a feladatunk.

Az önállósodás lépcsőfokai

Egy közösség sok-sok egyénből áll, s természetes, hogy a történéseket ezek más-másképpen ítélik meg. A mi svédországi egyházi közösségünk is sokféle egyénből tevődik össze, akik más-más időben, más-más helyről, más-más okból hagyták el szülőföldjüket, s választották második otthonukul éppen ezt az országot. De különbözik a magyarsághoz és a nemzethez való viszonyulásuk ugyanúgy, ahogy a valláshoz, egyházhoz való hozzáállásuk is.

Szomorú volna, ha mindannyian egyformák lennénk. Nem is lehet célunk a különbözőségek megszüntetése. A kérdés inkább az, hogy tud-e a sokféle egyénből összeálló közösség, adott esetben, egyet akarni. Legalább akkor, amikor létéről, jövőjéről magának, önállóan kell döntenie. Önállósodásunk első kérdése, első próbája ez.

Ahhoz nem fér kétség, hogy a kitűzött célban egyetértünk: megmaradni, jövőt biztosítani. Az akaratot a tetteknek kell követniük. Itt újból fennáll az, hogy a cselekvés mikéntjét más-másképpen gondoljuk el. Önállósodásunk második próbája éppen az, hogy fog-e sikerülni egységes irányba terelni a tettekészséget, vagy úgy összehangolni a különböző elképzeléseket, hogy azok egymást kiegészítve ugyanazt a közös célt szolgálják. Most éppen ennél a második próbánál tartunk.

Kétségek közt vergődő lelkiismeret

Mi sem tudjuk még, hogy a jövőben miként alakul viszonyunk azzal a svéd egyházzal, amely sok évtizeden át biztosította a magyar lelkigondozást, most pedig eleresztette kezünket. Szeretnénk, ha mostani helyzetünk nyomán nem a csalódottság, hanem a korábbiak iránti hála érzése maradna meg bennünk.

Sokak számára komoly lelkiismereti kérdést jelent, hogy önállósodásunk e lépcsőfokára jutva akarva-akaratlanul döntenünk kell: maradjanak-e a svéd egyházban, vagy lépjenek ki onnan s csatlakozzanak hozzánk, vagy próbáljanak mindkettőben helyet találni maguknak.

Különösen nehéz kérdés ez azok számára, akik svéd házastársat választottak, vagy ha ők nem is, de gyermekeik legtöbbje mindenképpen, s így természetesen mély szálakkal kötődnek a többségi néphez, s annak többségi egyházához. Nehéz kérdés ez azoknak, akiknek ma a svéd egyház biztosít munkahelyet - ilyenek is vannak. Végére mindannyiunknak nehéz döntés ez, hiszen nincs közöttünk olyan, akinek ne lenne legalább egy-két kedves emléke a kezdeti időkbeli svenssonokról és johanssonokról, jólelkű és segítőkész emberekről - a svédekről.

Talán épp erre való tekintettel találhatott volna a svéd egyház az itteni magyar gyülekezetek számára egy olyan megoldást, keretet, amelyben gond nélkül megfér volna mindenki: a magyarul már alig tudó félsvéd gyermek is, a még Bukovinából örökölt dalait éneklő délvidéki magyar is, vagy a csak vendégként ideiglenesen ittar-tózkodó budapesti informatikus is.

A ritka növényeket és állatokat törvény védi

Mindenütt felismerték, hogy a ritka növényeket és állatokat védeni kell, hiszen kipusztulásukkal szegényebb lenne világunk. Felismerték, hogy a természetes környezetből kiszakított növény - ha nem hal is el egészen, elhullatja leveleit, s többé nem hajt pompás virágot.

Az ember számára ilyen természetes környezet az a kulturális közeg, amelybe beleszületett, s e kultúrának a hordozója elsősorban a nyelv. Anyanyelvünkön szolt hozzánk először anyánk, ezen a nyelven mondott nekünk mesét, énekelt altatódalt, de ezen a nyelven tanította meg nekünk az első imát is, azt, amelyet összetett kézzel és szorongó szívvel mondtunk vele együtt esténként: "Én Istenem, Jóistenem, becsukódik már a szemem, de a Tiéd nyitva, Atyám, amíg alszom, vigyázz reám..." Azzal a jóeső érzéssel szenderedtünk álomba, hogy nemcsak szüleink,

de Valaki, náluk sokkal nagyobb és hatalmasabb is vigyáz ránk, kicsikre és erőtelenekekre.

Mindenütt felismerték, hogy a ritka növényekre és állatokra vigyázni kell. Vajon mikor ismerik fel, hogy a kisebbségben vagy szétszórtságban élő embereknek, s egyre ritkábban hallható nyelvüknek is védelemre volna szükségük?

Mit tehetett volna mást

Az a közösség, amelynek most fennmaradását tűztük ki célul, eddig sokmindenről lemondani kényszerült. Elnézte - mit tehetett volna mást -, hogy a többi, hozzá hasonló kis egyházi közösséggel együtt eszményi szervezetnek, egyesületnek, alapítványnak, szövetségnek vagy klubnak tekintsék, csak éppen annak nem, ami. Elnézte - mit tehetett volna mást -, hogy a tagjai által svéd egyházi adóként évtizedeken át befizetett összegnek csupán egy töredékét kapta vissza, feltételekhez kötött juttatás formájában. El kellett néznie, hogy sokezeres lélekszáma és páratlan szétszórtsága ellenére a tucatnyi gyülekezetben évtizedek óta mindig csak egy lelkész végezze a szolgálatot, mert a minket "eltartó" többségi egyház "szakembereinek" megítélése szerint erre a szolgálatra "egy fél állású lelkész is elég lenne". És mit tehetett volna mást, el kellett néznie, hogy minden beilleszkedés, hozzásimulás, alkalmazkodás, minden elfogadható megoldás iránti készsége, de látható és tapasztalható szegénysége, önmagát fenntartani még képtelen volta ellenére kitegyék a lét vagy nemlét mezsgyéjére. Valóban az egyetlen volt az a megoldás, amit már évek óta hangoztatnak: egyénenként besorolódni a svéd egyház gyülekezeteibe? Egyénként, feltűnés nélkül, hogy észre se lehessen venni: megszűnt egy közösség?!

Senkinek nem kötelező

Ez a közösség most elsősorban azt kell tegye, hogy együtt maradjon, s ne engedjen az egyéni csábításoknak.

A felekezeti törvény 3§-a ugyanis kimondja: senkinek nem kötelező valamely felekezethez tartoznia. Ez a törvénycikk a lelkiismereti szabadság alapján mondja ki azt, hogy bármely egyén élhet egyházonkívülként, vagy ha eddig hozzá tartozott, bármikor kiléphet abból. De ezt a törvénycikket, mely az egyén integritását volna hivatott védeni, akár úgy is folytathatnánk: senkinek nem kötelező valamely néphez vagy nemzethez tartoznia, élhet nemzenkívülként is. Ettől már csak egy lépés annak kijelentése: senkinek nem kötelező valamely családhoz tartoznia, és egyáltalán: senkinek nem kötelező valamely emberhez, az emberiséghez tartoznia. Élhet családon, embereken, emberiségen kívülként is!

Amiről nincs törvénycikk

Amint az egyéni jogokról számtalan törvénycikk, rendelet, szabályozás beszél, s a kollektív jogokról legszívesebben hallgat, ugyanúgy elmondja a felekezeti törvény az egyén jogát ahhoz, hogy ne tartozzon valamely felekezethez, de arról hallgat, hogy egy felekezetnek, egyházi közösségnek is joga van arra, hogy igényt tartson azokra, akik természetes módon hozzá tartozók!

Úgy véljük, hogy egyházi közösségünk joggal tart igényt minden magyar, vagy magyar eredetű hívére, azokra is, akik ma másnyelvű felekezet tagjai. Ezért - a már jól ismert okoknál fogva - senkitől sem kérjük azt, hogy lépjen ki a svéd egyházból, de elvárjuk azt, hogy hozzánk - vagy legalább hozzánk is - tartozzon!

Továbbá úgy véljük, hogy a most pusztán létért küzdő egyházi közösségünknek a jövőben joga lesz elutasítania, de legalább kemény feltételekhez kötnie szolgáltatásait azok számára, akik most, ebben a nehéz helyzetben - elsősorban a kért anyagi áldozat miatt - távol maradnak tőle.

Sokan kérdezik

Sokan kérdezik azt, hogy érvényesek lesznek-e a magyar lelkész által végzett egyházi szolgáltatások: a keresztelezés, konfirmálás, esketés stb. Mások attól tartanak, hogy ha hozzánk csatlakoznak, akkor Svédországban nem temetik el őket. A következőkben ezekre a kérdésekre adunk rövid választ.

A keresztelezésről

A keresztség Isten kegyelmi eszköze, ezért senkitől sem tagadható meg. Tehát mindazokat megkereszteljük, akiknek szülei vagy keresztszülei a keresztelezési szertartás alkalmával bizonyosságot tesznek Istennek eme kegyelméről, s megfogadják, hogy gyermeküket *keresztény hitben* nevelik. Ennek alapján bármely keresztény felekezet lelkésze által végzett keresztelezés bármely más keresztény felekezetben is érvényes. Azt, hogy a gyermek mely egyháznak a tagja, a szülők vallása (vegyesházasság esetén: megegyezése) dönti el.

A konfirmálásról

A konfirmációs oktatásban ifjaink megismerkednek a keresztény hit általános alapelveivel, s annak az egyháznak a hitelveivel, amelyhez tartozók. Az ünnepi istentisztelet alkalmával a konfirmandus a gyülekezet előtt bizonyosságot tesz hitéről, s ezt az ő hitét senkinek nincs jogában megkérdőjelezni. Ha például egy nálunk konfirmált református ifjú majdan egy svéd evangélikus házassággal lép frigyre, s házasságukra egy svéd lelkész kéri Isten áldását, az illető lelkész nem követelheti meg a református féltől, hogy tegyen evangélikus konfirmációt. Ez már erőszakos térítés lenne, amelyet minden egyház tilt.

Az esketésről

A házasságkötés alkalmával a lelkész Isten áldását kéri a házasulandókra, s nem azt, hogy tegyenek fogadalmat valamely egyházhöz/felekezethez való tartozásukról.

Amíg a magyar lelkész a svéd egyház alkalmazásában van, addig az általa végzett házasságkötési aktus közjogilag automatikusan érvényes. De azután sem lesz változás, hogy önállóak leszünk: a magyar lelkész által végzett aktus közjogilag nem automatikusan, hanem a Háztestület (Kammarkollegiet) által a lelkésznek adott külön felhatalmazása alapján lesz érvényes.

A temetkezési jogról

Minden Svédországban élő személynek joga van egy sírhelyhez, a temetkezési hivatal szolgáltatásaihoz,

bizonyos ezzel kapcsolatos szociális segélyhez. Ezért minden Svédországban élő személytől egy kötelező temetkezési adórészt vonnak le, és fognak levonni a jövőben is - ha tagja, ha nem a svéd vagy más egyháznak, de akkor is, ha egyházonkívüli vagy éppen nem keresztény.

Félreértést okoz az, hogy ma ezt az adórészt - külön megnevezés nélkül - a svéd egyházi adóhoz csatoltan kezelik. Ebből sokan arra következtetnek, hogy aki nem tagja a svéd egyháznak, azt nem temetik el. Ez nem igaz! A jövőben -éppen a félreértések elkerüléseért - a temetkezési adórészt teljesen külön kezelik.

Félreértést okoz az is, hogy a köztemetők többsége a svéd egyházközségek kezelésében van, s hogy a temetkezési tevékenység megszervezése is az ő feladatuk. Kezelésről és felelősségről van itt szó, aminek tehát semmi köze nincs a temetkezési joghoz. Temetkezési joga - mint fentebb láttuk - mindenkinek van és lesz ezentúl is.

Az egyházi temetésről

A temetés egyházi szertartását szokás szerint mindig az a lelkész végzi, amelynek gyülekezetébe az elhunyt tartozott. Ha svéd gyülekezetbe tartozott, akkor a svéd pap, ha a magyar gyülekezetbe tartozott, akkor a magyar pap temeti el. Ha az elhunyt nem tartozott semmilyen egyházhoz, akkor egyik lelkésznek sem kötelessége őt egyházi szertartás keretében eltemetni. Ha a hozzátartozók mégis ragaszkodnak az egyházi temetéshez, akkor alkalmazkodniuk kell a nem egyháztagokra vonatkozó gyülekezeti rendszabályhoz.

Együtt vagy külön utakon

Függetlenül attól, hogy a huszadik század nagy történelmi megrázkódtatásai folytán a magyar állam területe egyharmadára zsugorodott, hogy minden harmadik magyar idegen országok uralma alá jutott, s az anyaország is megszállás alá, s hogy további százezrek kerültek a Kárpát-medencén kívülre, - a magyarok többségének tudatában és érzésében a nemzet egy maradt. S bár az új határok az egyháztesteket is sokfelé szakították, az egyházak népe lélekben mindig felelősséget érzett az elszakítottak vagy eltávozottak iránt. Hasonlóképpen a külföldön élők is mindig ápolták a nemzethez tartozás tudatát, s a külföldi magyar egyházi közösségek igyekeztek összefogni az oly sokszor szálaira széthulló kévét.

A századvégen az anyaország megszabadult a félszázados nemzet- és egyházellenes rendszertől, az idegen megszállástól, s újból elfoglalta az őt megillető helyet a fejlett nyugat közösségében. A változások nyomán helyreálltak a kintiek és otthoniak közötti kapcsolatok - ebben az egyházak szerepe jelentős volt -, s ma már elmondhatjuk: nem csak lélekben vagyunk egyek.

Mit jelent hát egy külföldön élő magyar egyházi közösséghez tartozni? Együtt megélni hitünket és magyarságunkat, élő kapcsolatban lenni a keresztény magyar nemzettel, s az egyházak révén kapcsolódni az egész világ keresztény családjához. Mindig azt tanítottuk, hogy az egyén kiteljesedése, így hitének, de nemzeti tudatának, egész emberségének kiteljesedése is csak közösségben valósulhat meg.

Akik mégis külön utat választanak

Egyházi közösségünk nyitott, s mindenkit vár sorába. Azokat sem utasítja el, akik talán később ismerik fel a közösséghez tartozás szükségességét.

Olyan kevesen vagyunk, hogy ebben a tekintetben nem tanúsíthatunk a svéd egyházhoz hasonló nagyvonalúságot. Onnan bármikor ki lehet lépni (s ezáltal mentesülni az egyházadó kötelezettségétől), s oda bármikor vissza lehet jelentkezni. Megtehetik, hiszen a 7,6 millió tagból akár néhány tízezer tag ki-belépése sem jelentős tényező. A svéd egyház évi 8-10 milliárd(!) koronás - egyházadóból származó - bevételeiben néhány tízmillió koronás tétel kiesése nem gond. A mi közösségünk léte vagy nemléte viszont összesen néhány százezer korona lététől vagy nemlététől függ. Ezért biztonságra van szükségünk, - arra a biztonságra, hogy tagjaink folyamatosan kitartsanak velünk, s folyamatosan hozzák meg a közösség fenntartását szolgáló - nem túl megterhelő - anyagi áldozatot.

Nyitottságunk mellett erkölcsi kötelességünk bizonyos korlátozásokat életbe léptetni. Erkölcsileg nem fogadjuk el és visszautasítjuk azokat, akik csak akkor fordulnak közösségünkhöz, amikor egyéni érdekből szükségük van rá, s nem hajlandók elfogadni, hogy a közösségnek is szüksége van órájuk.

Ugyanakkor emberségünket és keresztény mivoltunkat kérdőjelezné meg, ha nem tudnánk megértést tanúsítani bizonyos esetekben. Elvileg nem tagadjuk meg az egyházi szolgáltatásokat a nem egyháztagoktól sem. A hazai egyházak általános gyakorlata az, hogy a nem egyháztagokat érintő szolgáltatások esetén az egyházfenntartói díjat több évre visszamenőleg kéri. Valami ehhez hasonló kitélt új alapszabályunkba is belefoglalunk.

Önállósodásunkkal kapcsolatban bármely kérdésre szívesen válaszolunk, s minden észrevételt, ötletet vagy javaslatot köszönettel fogadjuk.

Molnár-Veress Pál lelkész

*Konfirmandus fiatalok templomba menet (Györgyfalva)
Az Erdély magyar templomai c. kötetből*

KÖZLEMÉNY

A több mint négy évtizede fennálló svédországi magyar nyelvű protestáns lelkigondozás és egyházi élet válaszúthoz érkezett. A svéd állam és a lutheránus-evangélikus svéd államegyház szétválása, az utóbbi önállóvá válása során a svéd egyház 1999. július 1.-i hatállyal megszünteti a magyar nyelvű szolgálatot ellátó lelkész alkalmazását (ezt követően fizetését még három hónapig, szeptember 30-ig folyósítják). A továbbiakban a svéd egyház a svédországi magyarok saját ügyének tekinti a magyar nyelvű protestáns lelkigondozás és egyházi élet fenntartását, ehhez több segítséget nem nyújt.

Ebben a helyzetben elméletileg két dolog között választhatunk. Egyik az, hogy belenyugszunk egyházi életünk felszámolásába, lemondunk a magyar nyelvű istentiszteletekről, keresztelesekről, konfirmálásról, esketésekről és temetésekről, lemondunk Új Kéve című lapunkról, tágagárdei gyülekezeti otthonunkról, hatékony szeretetszolgálatunkról, hátat fordítunk több mint négy évtizedes hagyományainknak - *megszűnünk*. Másik az, hogy mindazt, amit eddig részben szívességből kaptunk másoktól (amiért visszamenőleg is hálásak vagyunk), ezentúl *a magunk erejéből tartjuk fenn*.

Mi, a svédországi magyar protestáns gyülekezetek presbiterei, ez év január 8-10. között tartott tágagárdei konferenciánkon az utóbbi lehetőség, a magunk erejéből való fennmaradás választása mellett döntöttünk. Ennek érdekében

ELHATÁROZTUK A KÖVETKEZŐKET:

1) Az eddigi és jelenlegi struktúrában 1998. végén megválasztott gyülekezeti tisztségviselők az új szervezet felállása után is, egy teljes eddigi mandátumidőszakra (négy évre) tisztségükben maradnak, hiszen a közösség ennyi időre választotta meg őket. Ez ugyanakkor kifejezi azt is, hogy egyházi életünkben nem áll be lényeges változás, további munkánk szerves, zökkenőmentes folytatása lesz az eddiginek.

2) 1999. márciusában megkezdjük és ugyanezen év szeptemberében befejezzük azoknak az összeírását, akik egyházi közösségünk *fenntartó tagjai* akarnak lenni, s az ezzel járó anyagi áldozatot vállalják.

2.1) **FENNTARTÓ TAG** lehet minden nagykorú svédországi lakos, anyanyelvire, felekezeti hovatartozásra, jelenlegi állampolgárságra való tekintet nélkül, ha ezt óhajtja, és ha egyházi közösségünket anyagilag rendszeresen támogatja. A fenntartó tagság *egyéni*, házaspárok esetében tehát csak az számít fenntartó tagnak, aki megfelel az itt leszögezett feltételeknek (ez lehet csak az egyik házastárs, de természetesen lehet mindkettő is). Egy fenntartó taghoz hozzásorolhatók gyermekei (amennyiben még nem önállóak, tehát anyagi támogatást sem adhatnak), de nem sorolhatók hozzá más felnőttek (akik nyilván rendelkeznek valamiféle önálló jövedelemmel).

2.2) A **FENNTARTÓ TAG** a közösséget illető kérdésekben *szavazati joggal rendelkezik*, részt vehet a tisztségviselők választásában és egyházi tisztségre *választható*.

2.3) A **FENNTARTÓ TAG** számára minden *egyházi szolgáltatás* ^{*(1)} ingyenes ill. kedvezményes, és továbbra is térítésmentesen kapja gyülekezeti lapunkat.

Magyarázatok:

^{*(1)} **Egyházi szolgáltatás**, a rendszeres istentiszteleteken kívül: a keresztelezés, konfirmálás, esketés, betegség esetén kórházi látogatás vagy külön úrvacsorában való részesítés, temetés, megemlékezés stb, az ezekhez szükséges helyiségek bérlésének lebonyolítása, szertartási kellékek biztosítása, továbbá minden egyházi szolgáltatáshoz kapcsolódó adminisztratív munka, úgymint bizonylatok és kivonatok készítése, postázása-faxolása vagy e-mailen való továbbítása, a szolgáltatásokkal kapcsolatos telefonbeszélgetések vagy személyes közbenjárás, továbbá az egyházi közösség tulajdonában levő könyvtár, audiovizuális eszközök vagy anyagok használata, a gyermekfoglalkozáshoz, vallásórákhoz vagy konfirmációs oktatáshoz használt didaktikai anyag biztosítása. Fenntartó tagjainknak mindezeket *ingyenesen biztosítjuk*.

A fenntartó tag (és hozzá sorolt gyermekei) számára gyülekezeti otthonunk használata, továbbá a közösségünk által szervezett belföldi vagy külföldi konferenciákon, rendezvényeken és kirándulásokon való részvétel az *önköltségi díjszabásnak megfelelő*.

2.4) **A FENNTARTÓ TAG**, ha keresettel vagy más önálló jövedelemmel rendelkező személy, évente egyházfenntartói járulékot - közismertebb szóval: *egyházadót* fizet.

2.5) **A FENNTARTÓ TAG**, ha kisjövedelmű vagy hátrányos helyzetben levő személy, *csökkentett mértékű egyházadót* fizet.

3) 1999. márciusában megkezdjük és ugyanezen év szeptemberében befejezzük azoknak az összeírását is, akik egyházi közösségünk *támogató tagjaiként* akarnak hozzájárulni fennmaradásához.

3.1) **TÁMOGATÓ TAG** lehet bárki, aki ha valamilyen oknál fogva nem is kíván egyházi közösségünk fenntartó tagja lenni, de közösségünket és annak munkáját *tetszőleges összeggel támogatja*.

A támogató tagnak megküldjük gyülekezeti lapunkat, de minden egyházi szolgáltatásokért külön kell fizetnie. ^{*(2)}

4) Szolgálatunkat olyan közösségben végezzük, amelynek - amint azt már leszögeztük - felekezeti hovatartozásra való tekintet nélkül bárki tagja lehet. Eszerint tehát közösségünk a legszélesebb értelemben véve *ökumenikus*. Ugyanakkor lelkészeink a szolgálatot - mint eddig is - a történelmi magyar protestáns egyházak liturgikai rendje szerint végzik s azoknak tanításához igazodnak. Ebben az értelemben tehát közösségünk továbbra is magyar *protestáns* egyházi közösség marad. Mindezek mellett kifejezésre kívánjuk juttatni a történelmi magyar egyházakhoz való kötődésünket, ezért nem szeretnénk semmiféle olyan új egyházat létrehozni, amelyben tagjaink felekezeti hovatartozása elhalványulna. Tagjainkat illetően ezért a következőket határoztuk el:

4.1) Saját nyilvántartásunkon kívül (amelybe mindenkit egyformán jegyzünk be), *fenntartó tagjainkat anyakönyveltetni szeretnénk* egy-egy magyar püspökségnél aszerint, hogy milyen felekezethez tartozók, s egyben felkérjük ezen egyházak főpásztorait, hogy legyenek közösségünk egyházi védnökei. *Református* tagjainkat például a debreceni református, *evangélikus* tagjainkat az egyik budapesti evangélikus, *unitárius* tagjainkat pedig a kolozsvári unitárius püspökségnél kívánjuk anyakönyveltetni.

4.2) Az említettektől eltérő *más felekezetiű fenntartó tagjainkat* lehetőség szerint a felekezetiileg illetékes egyháztestnél anyakönyveltetjük, illetőleg ha valamilyen okból úgy óhajtják, eltekintünk egyházi anyakönyveltetésüktől.

Közösségünk minden tagjának tudni kell még:

Az egyház és állam szétválasztását előkészítő kormánybizottság azt javasolta: ezentúl biztosítsák minden egyházi közösség számára, hogy annak tagjaitól az *egyházadót* (a közösség által megszabott adókulcs szerint) az adóhivatal vonja le, a személyi jövedelemadóval együtt - ugyanúgy, ahogy azt a svéd egyház számára ma is teszi.

A legújabb közlés szerint a törvényjavaslat parlamenti elfogadása 2000-re, életbe lépése csak 2001-re várható, ugyanakkor az adóhivatal valószínűleg csak néhány nagy létszámú vallási közösség számára fogja ezt biztosítani, - a kisebb közösségeknek nem.

Neheztelés nélkül meg kell mondanunk: minden eddigi huzavona, halasztás és álláspontváltoztatás abba az irányba hatott és hat, hogy minél kevesebben lépjenek ki a svéd egyházból azért, mert egy másik vallási közösség egyházfenntartást

A fenntartó tag (és hozzá sorolt gyermekei) részére - ha igénylik - bizonylatot bocsátunk ki abból a célból, hogy az egyházi közösségünk és a történelmi magyar egyházak között létesülő megegyezések értelmében *kedvezményesen részesülhessenek* az ezen egyházak és intézményeik nyújtotta lehetőségekben vagy szolgáltatásokban. Egyházi vonatkozású személyes ügyük érdekében közbenjárunk más belföldi vagy külföldi egyházaknál és ezek intézményeinél.

^{*(2)} **Támogató tagság, tetszőleges összeg:** A támogató tagnak abban az esetben tudjuk megküldeni gyülekezeti lapunkat, amennyiben támogatásának összege Új Kéve című lapunk évi hat száma előállításának és nyomtatásának önköltségi árát fedezi, beleértve a kiküldés postai díját is (ezt pl. a jövő évre 180 koronában állapítottuk meg).

A támogató tagra (vagy gyermekeire) nem vonatkozik az egyházi szolgáltatások ingyenessége, és nem élhet a közösség által nyújtott más kedvezményekkel sem. Bizonyos egyházi szolgáltatásokban részesülhet, egy külön ilyen esetekre majdan megállapított díj fizetése ellenében.

fizető tagjai akarnak lenni. Neheztelés nélkül mondjuk ezt egyrészt azért, mert valószínű, hogy a svéd egyház adminisztrátorai helyében - kötelességszerűen - mi is ezt a taktikát alkalmaztuk volna, másrészt azért is, mert nem felejtethjük el, hogy eddigi létünkért hálával tartozunk részben a svéd egyháznak is.

Vezető tisztségviselőink a tárgyalások során mind a stockholmi püspöknek (akinek juriszdikciója alá szolgálatunk lelkesze tartozott), mind az uppsalai érseknek felajánlották, hogy ha magyar nyelvű istentiszteleteinket és adott szervezetünket megőrizhetjük, közösségünk a továbbiakban szívesen működne a svéd egyház keretében, annak finn, német vagy észt nyelvű gyülekezeteihez hasonlóan. Az említettek ezt nem fogadták el, és csak a svéd egyház helyi gyülekezeteibe való egyénenkénti beolvadást tartják elképzelhetőnek, sőt öröndetesnek - ami viszont számunkra elfogadhatatlan. Ez ugyanolyan, mint az egyéni emberi jogok tessékklássék elismerése, de a kollektív kisebbségi jogok megtagadása azon kelet-európai államok kormányai részéről, amelyek jelentős lélekszámú nemzeti kisebbséggel rendelkeznek.

Jogi szempontból nézve *egy egyén több egyháznak is tagja lehet*. Mi ezért senkit, akit közösségünkbe hívunk és várunk, nem biztatunk arra, hogy lépjen ki a svéd egyházból ^{*(3)}; legyen tagja annak is, *ha módja van* két egyház fenntartásához hozzájárulni anyagilag. *Ha nincs módja*, akkor azonban választania kell az erdőbirtokokkal, ingatlanokkal, templomokkal, paplakokkal, gyülekezeti otthonokkal, püspöki és érseki rezidenciákkal stb. rendelkező svéd egyház, és a mi semmivel sem rendelkező közösségünk anyagi támogatása között.

Említett januári presbiteri konferenciánkon megállapítottuk azt a legminimálisabb anyagi szükségletet, amely szolgálatunk *jelenlegi szinten* való fenntartását biztosíthatná. ^{*(4)} Abból indultunk ki, hogy amennyiben a mostani nyilvántartásunkban szereplő, jövedelemmel rendelkező személyek többsége fenntartó tagunk marad, akkor *talán* elegendő lesz, ha tőlük a svéd egyházadó mértékénél kisebb hozzájárulást kérünk.

Ennek alapján határoztunk úgy, hogy az egyházadó *adóhivatali begyűjtése esetén* fenntartó tagjainktól adózó jövedelmük 0,5, azaz fél százalékát kérjük (szemben a svéd egyház kommünönként változó, országos átlagban kb. 1,5 százalékos egyházi adójával). Kiszámítottuk, hogy a kereső személyek esetében ez legkevesebb évi hatszáz korona, míg a kis nyugdíjból, munkanélküli vagy szociális segélyből élő személyek esetében legkevesebb évi háromszáz korona hozzájárulást jelentene (havonta ötven, illetve huszonöt koronát, az első esetben is kevesebbet, mint egy mozijegy ára).

Amint előbb már említettük, az egyházadó adóhivatali begyűjtése legkorábban 2001-től esedékes, és az is valószínű, hogy az adóhivatal a mi kis létszámú közösségünk számára ezt nem fogja biztosítani. Fenti határozatunk tehát - rajtunk kívül álló okok miatt - gyakorlatilag *elveszítette aktualitását*. Újbóli tárgyalására akkor térünk vissza, amikor pontosabb információk birtokába jutottunk. Azt is tudjuk viszont, hogy fenntartásunkról már ez év második felétől magunknak kell gondoskodnunk, tehát döntésünk sokáig nem várthat magára.

Addig is arra kérünk mindenkit: gondolja végig magában, majd beszélje meg családjá, barátai és ismerősei körében, hogy kinek-kinek mit jelent és mit ér e magyar egyházi közösség léte, vagy mit jelentene megszűnése, s ha hozzánk hasonlóan a fennmaradás választása mellett döntött, mielőbb jelentkezzen sorainkba. Márciustól minden gyülekezetünkben megkezdődnek az összeírások.

Kérjük az Urat, hogy küldjön munkásokat az Ő nevében végzett magvetésünkhöz és aratásunkhoz.

A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek Egyháztanácsa

^{*(3)} **A svéd egyházhoz fűződő viszonyról:** Sokak számára komoly lelkiismereti kérdést jelent, hogy miként alakul viszonyunk azzal a svéd egyházzal, amely évtizedeken át támogatott, s amelynek gyülekezeteihez közösségünk számos tagja ma is tartozik. Többeknek viszont az a kérdés, hogy milyen hátránnyal járna számukra, ha kilépnének a svéd egyházból azért, hogy hozzánk csatlakozva minket támogassanak. Ezekkel a kérdésekkel foglalkozik AMIT ÖNÁLLÓSODÁSUNKKAL KAPCSOLATBAN MINDENKINEK TUDNIA KELL című, e lapszámunkban közölt írásunk, melyet - mint címe is jelzi - mindenkinek tudnia, tehát olvasnia is kell.

^{*(4)} **Egyházadó:** Feltételezve, hogy elegendő számú fenntartó tagunk lesz, a megállapított 0,5 százalékos egyházadó, illetve az abból kiszámított legalacsonyabb hozzájárulások összege még mindig csak a szolgálat jelenlegi szinten való fenntartását tenné lehetővé. Ahhoz azonban, hogy szolgálatunk az irányában már ma is támasztott elvárásoknak eleget tegyen és jól működjön, a jövőben legkevesebb két, két és fél lelkészi állással, továbbá a lehetőségekhez mérten egyházzenész, pénztáros-közigazdász, gyermek- és ifjúsági nevelő, öregekkel foglalkozó diakónus stb. egész vagy részidős állásaival kéne számolnunk, és mindezekhez biztosítanunk kéne a szükséges anyagi háttérrel. Idővel elengedhetetlennek mutatkozik *egy stockholmi helyi svéd egyházi központ létesítése, hasonlóan használatban tartó ágargárdei gyülekezeti otthonunk korszerűsítése, esetleges átépítése és bővítése is*. Megfelelő munkát - esetünkben szolgálatot - csak megfelelő körülmények biztosítása révén várhatunk.

TISZTSÉGVISELŐINK 1999-2002

BORÅS	TISZTSÉG	TELEFON
Kajtár László	felügyelő	033-13 35 68
Farkas András	gondnok	033-10 17 10
Balázs Éva		0325-1 29 29
Mátyás István		033-41 79 44
Csulak Márta	pénztáros	033-10 30 51

ESKILSTUNA

Nagy Andrea	felügyelő	016-12 18 22
Fekete Jenő	gondnok	016-12 00 39
Nagy Tibor		016-12 18 22
Fekete Anna Mária	pénztáros	016-12 00 39

GÖTEBORG

Béldy Zoltán	felügyelő	031-20 66 95
Jordáky Béla	gondnok	031-795 25 02
Fülöp Géza		031-41 20 09
László Béla		031-54 27 19
László Edit		031-54 27 19
Papp Erzsébet		031-43 39 36
Somi József		0303-135 58
Szenes Ferenc		031-795 77 57
Vájlók Ildikó		031-27 02 63
Papp István	pénztáros	031-43 39 36
Nilsson Gyöngyvér	orsz. ellenőr	031-87 51 21
Kovácsnay Ádám	orsz. szeretetszolg.	031-57 21 39

HALMSTAD

Bodoni Dénes János	felügyelő	035-398 36
Deák János	gondnok	035-10 89 74
Bagoly Gyula		035-18 64 96
Demeter Károly		035-10 62 39
Gajnok Rozália		035-21 17 90
Sárkány Sándor		035-21 36 32
Veress Csaba		035-21 00 92
Bíró János	pénztáros	035-12 39 75

HELSINGBORG

Blénessy Zoltán	felügyelő	042-820 64
Vaszi Árpád sen.	gondnok	042-28 21 35
Imets Marcella		042-29 35 46
Kéhl Károly		042-15 21 14
Szász Ilona		042-22 89 44
Vaszi Árpád jun.		042-24 30 08
Szász Zsolt	pénztáros	042-22 89 44
Bálint Éva	ellenőr	042-16 08 71
Blénessy Áron	ellenőr	042-16 24 82

JÖNKÖPING

Gaal András	felügyelő	0393-161 69
Bartik László	gondnok	036-18 89 35
Gaal Gabriella		036-17 59 53
Hajas Béla		036-13 85 42
Löcsei Sámuel		036-14 58 15
Hersényi Lilli	pénztáros	036-14 04 08
Szentei Barnabás	ellenőr	

KATRINEHOLM TISZTSÉG TELEFON

Álló Rózsika	felügyelő	0151-103 01
Bödecs Margit	gondnok	0157-129 04
Bödecs Antal		0157-129 04
Kovács Antal		0150-135 32
Tóth Gyöngyvér		0150-193 46
Tóth Sándor		0150-193 46
Török Pál	pénztáros	0150-337 88

LJUNGBY

Szeredai János	felügyelő	0372-816 28
Horváth János		0470-635 86
Káli Géza		0372-835 17
Papp Anna		0372-819 67
Mihályi Júlia	pénztáros	0372-832 96

MALMÖ

Pitlik Pálházi Katalin	felügyelő	040-97 90 29
Békássy N. Albert	gondnok	046-13 83 04
Bogdán Mária		040-13 36 22
Farkas Csaba		040-43 01 97
Németh Piroska		040-94 10 77
Veress Béla		040-23 68 37
Tóth Zsuzsanna	pénztáros	040-21 15 32

SÖLVESBORG

Tóth Ildikó	felügyelő	0456-140 37
Valaszka Júlia	gondnok	0456-143 11
Bodor Tibor		04564-484 22
Dorián Emil		0456-281 94
Szarka János		044-10 31 57
Újvári Csaba		0456-319 24
Csongvai Ildikó		0456-255 12
Valaszka József	pénztáros	0456-143 11
Molnár Gergely	ellenőr	0456-153 50

STOCKHOLM

Veress Zoltán	felügyelő	08-744 09 91
Vánky Farkas	felügy. helyettes	08-760 82 96
Haljasmäe Jozefin	gondnok	08-18 56 96
Endrédi Gusztáv		08-765 14 83
Feldőtő Sándor		08-81 15 97
Magyar Tibor		08-604 31 31
Mokos Imre		08-777 68 11
Nagy Zoltán		08-530 650 52
Sántha Ferenc		08-91 72 23
Sebestyén Gábor		08-18 41 72
Simonffy Gyula		08-660 85 52
Szentkirályi Csaga		08-89 77 50
Török Ernő		08-36 78 57
Hegedüs László	pénztáros	08-82 15 50
Pap Iván	orsz. pénztáros	08-731 83 60
Udvardy Rudolf	orsz. ellenőr	08-83 75 97

VÄSTERÅS

Rehó István	felügyelő	021-12 09 91
Kolcza Károly		021-14 45 06
Lindberg Katalin		0220-410 06
Nagy István Béla		021-14 91 38
Wida Sándor	pénztáros	021-35 41 68

Svéd vonatkozások

Georg Kraus Erdélyi krónikájában
1608-1665

Második rész

Georg Kraus krónikájának Svédországra, az erdélyi-svéd kapcsolatokra vonatkozó fejezeteiből lapunk előző számában közöltük az első részt, mely a krónika általános ismertetésén túl részletesebben kitért II. Gusztáv Adolf király személyére, II. Rákóczi György és Linnard Torstenson Habsburg-ellenes hadjáratára, I. Rákóczi György svédországi követeire, Bengt Skytte svéd főúr erdélyi tartózkodására. Az előző részhez hasonlóan a pontos történeti érthetőség kedvéért a közölt részletekhez most is hozzáfűzzük Vogel Sándor a kötetben is közölt magyarázó jegyzeteit.

Az 1655-1660. évi lengyel-svéd háború

(Kraus e részben az 1643-1645 közötti dán-svéd háborúra utal, amelyben Hollandia a svédek oldalán vett részt. A Lengyelország és Svédország közötti háború (1655-1660) kiobbanásának okát a következőkben látja: 1587-ben a lengyel rendek a svéd Wasa Zsigmondot választották Lengyelország királyává. A protestantizmust elfogadó svéd országgyűlés 1599-ben megfosztotta a tróntól a katolikus Zsigmondot, és 1604-ben IX. Károlyt ültette helyébe. Az esemény dinasztikus ellentét forrása lett: a lengyel Wasa királyok ugyanis maguknak igényelték a svéd trónt és Svédország királyának is címezték magukat. A svéd királyi címről az 1660-ban megkötött olivai békében János Kázmér király mondott le. X. Károly Gusztáv kihasználva a lengyeleknek a kozákok és oroszok elleni háborúját, és biztosítani akarván a Balti-tenger feletti uralmát, 1655 tavaszán megtámadta Lengyelországot. A brandenburgi választófejedelem segítségével 1656. július 28-30-án a varsói csatában szétverte a lengyel sereget, majd bevonult Varsóba.)

Anno 1657: Előszavamban és e történetek leírásakor megígértem, hogy nem fogok egyébről megemlékezni, csak arról, ami a mi országunkra, Erdélyre, Magyarországra, Havaselve és Moldvára vonatkozik. Ígéreteimen túllépni nem akarok, hiszen az egyéb ügyekről hatalmas könyveket és köteteket szerzett számos más író és történetíró, akikhez nem mérhetem magam. Többek között megtette ezt a nagytudású és harcokban tapasztalt idősb Matthaus Lungwitz rochlitz-i archidiakónus, aki Dreyfacher Lorbeer Krantz vndt Triumphierende Siegess Krone című munkájában leírja mindazokat a tetteket, amelyeket Moszkva, a svédek és a kozákok Lengyelország ellen elkövettek. Egy másik értekezésben, az Arma Suecica-ban azok a haditettek vannak leírva, amelyeket a svéd király, Gusztáv Adolf, halála után pedig generálisai meg hadvezérei Németországban vittek végbe. Szegény Erdély pusztulása, romlása és végső veszedelme I. Rákóczi Györgynek Torsten-

sonnal meg a svéd seregekkel kötött szerencsétlen szövetségéből következett, amint azt 1644 leírásakor hallottuk. Ezért és hogy a jószándékú olvasó minden baj és romlás eredetéről tudomást szerezhessen, eltérünk elbeszélésünk fonalától, és valamit mégiscsak el fogunk mondani ezekről a dolgokról.

Tudnunk kell tehát, hogy mind a messze földön híres svéd király, Gusztáv Adolf, mind Torstenson weimari herceg és fejedelem Németország összes jelentősebb hágóit elfoglalta, s az Ennsen felüli és aluli Ausztrián, Stájerországon, Karinthián, valamint Krajnán kívül csaknem egész Németországot hatalma alá hajtotta és engedelmességre kényszerítette. Közben III. Ferdinánd, a római király meg akarván szabadulni a svédektől nagy ajándékokkal és fortéllyal rávette Dánia királyát, IV. Keresztélyt, hogy ellenséges szándékkal Svédországba törjön. Ezeket az eseményeket és azt, hogy a dán királyság kétszeresen is megfizetvén, milyen kimondhatatlan károkat szenvedett, megírták mások. A svéd hadsereg tehát, más lehetősége nem lévén, abbahagyta a német háborút és saját országa védelmére indult. A svédek hadseregük egy részét Svédországba küldték, a másik részével viszont betörték Holsteinbe, amely Dániához tartozott, ahol dúltak, pusztítottak és nagy károkat okoztak. Másrészt nemcsak hogy betörték a dánok országába, hanem egészen fővárosukig, Koppenhágáig nyomultak, s azt ostrom alá is vették. Amikor a dán király látta, hogy a helyzet komoly és nagy a veszedelem, a hollandok segítségével és támogatásával rávette a lengyel királyt arra, hogy segítséget nyújtson neki. A lengyel király, anélkül, hogy országa rendjeit előzetesen értesítette volna, a 26 évi fegyverszünet és az 1628. évi békeszerződés ellenére eleget tett kérésének. Amint mondják, hogy észre ne vegyék, a brandenburgi fejedelem útján küldött sereget Mecklenburg országába. Ugyanakkor a lengyelek biztatására a római császár is hasonlóképpen cselekedett. A svédek, akik nem számítottak erre, követeik útján esküjére és a velük kötött szerződésre emlékeztették a lengyel koronát. A lengyelek mentegetőztek és azt állították, hogy semmit sem követek el. Mivel azonban hibásak voltak, és bebizonyosodott, hogy megszegették esküjüket, új szövetséget és szerződést kötöttek a svédekkel. Ebben mindenbe beleegyeztek, amit a svédek kívántak: mindenekelőtt abba, hogy a jövőben a lengyel király nem írja magát a svéd királyság örökletes

Georg Kraus: Erdélyi krónika 1608-1665 Vogel Sándor fordításában, bevezetésével és jegyzeteivel. Készült az OKTK VIII/A "Kulturális hagyományaink feltárása, nyilvántartása és kiadása" c. kutatási főirány támogatásával. Budapest 1994. 800 o.

uralkodójának és hogy visszarendelik seregüket, amit meg is tettek. De időközben titkon mégiscsak a svédek ellen áskálódtak. Noha a svédek rájöttek erre, úgy tettek, mintha mitsem vettek volna észre, és jogosan vártak a megfelelő alkalomra. Végül egyszer a lengyel király egy ügyben levelet írt nekik, amelyet új pecséttel láttak el, és a szerződés értelmében a svéd királyságot nem említették benne, mégis a következőképpen keltezték: Kelt Lengyelországban, királyságaink ugyanazon évében és napján. Csak ebből a többszámából derült ki a lengyelek ravaszsága és álnoksága, s azt a svédek szemükre is vetették, és elhatározták, hogy ezért megtámadják őket. Közben a kálvinisták meg az ariánusok ellen irányuló reformáció és Raków meg az akadémia lerombolása miatt, amely egyébként az ariánusok fészke volt, a királynak a lengyel rendekhez fűződő viszonya teljesen összekuszálódott. Végül a király a lengyelektől való félelmében száműzetésbe kényszerült, és a római császár engedélyével egész udvarával, a legelőkelőbb püspökökkel, a jezsuitákkal és a papokkal Sziléziába, Oppeln hercegségébe távozott. Ezalatt a legelőkelőbb főurak, elsősorban a litvániai Radziwill herceg, aki kálvinista volt, és néhány ariánus úr hosszas tanácskozás után Károly Gusztávot hívták meg a lengyel trónra. Károly Gusztáv, - hogy röviden ezt is érintsük - engedett a rábeszélésnek, és tekintettel arra, hogy az ország meghasonlott, a király pedig eltávozott, beleegyezett abba, hogy eljőjön és átvegye az országot. Amikor a száműzött király, Kázmér és akik vele tartottak, a püspökök meg a jezsuiták ezt megtudták, üzenetet küldtek a svéd királynak, Károlynak, hogy forduljon vissza útjáról. Értesítették, hogy királyuk máris hazaérkezett és elfoglalta trónját, ami a valóságban sem volt másként. Károly király azonban nem engedett a rábeszélésnek, és semmiképp sem akart visszatérni, hanem azt üzenete: meghívott és választott királyként jön birodalmába, és elégedett lesz, ha valaki hatalmasabb jönne ellene és útját állaná, mert készen áll becsülete védelmére. Amikor Kázmér király ezt megtudta, nyúlcipőt húzott, és tanácsosaival együtt újra Sziléziába, Oppelnbe menekült, a királynét pedig a koronával együtt Magyarországra, a Szepességbe küldte. A királynét azonban a szepességi hegyekben megtámadták saját szolgái és kísérete, s a koronán kívül, amelyhez nem nyúltak - és ezt igen nagyra kell becsülnünk -, mindent elvettek tőle, amire csak rátaláltak. A többi szolga, aki nem volt hibás, a rossz állapotban lévő királynét a várig kísérte. Időközben Károly király 40000 emberrel, egész seregével felvonulván, Lengyelországba érkezett. Mivel a danckaiak nem akartak behódolni neki mint választott királyuknak, teljesen megakadályozta a kereskedők meg a mesteremberek munkáját, és sok kellemetlenséget okozott a városnak meg lakóinak. Amikor végül szabadságukhoz való ragaszkodásukat és nyakasságukat látta, a Visztula egyik helyén, melynek vizén sok hajó jár, rendkívüli ravaszsággal súlyos terhekkel megrakott hajókat süllyesztetett el. A folyó három helyen is kilépett medréből, így vízben úszott minden: a danckai mezők, szántók, legelők és kertek. Dancka városát is annyira előntötte a víz, hogy az emberek mindenütt igen magas vízben és iszapban jártak. A danckaiak végül, hogy a bajtól megszabaduljanak, kénytelenek voltak a svédekkel nagy pénzösszeg ellenében megegyezni és békét kötni. Amikor mindennek a híre eljutott Lengyel-

országba, nagy rémület és félelem lett úrrá az egész országban. A svéd király, miután békét kötött Dancka városával, abban a reményben nyomult be Lengyelországba, hogy mint választott királyukat fogják bebocsátani és jóindulattal meg tiszteletadással fogadják. Időközben azonban az országban minden megváltozott. Azok a főurak, akik behívták a svéd királyt, menekültek az országból. A legelőkelőbbek pedig, így Potocki és Czarnecki nagy lengyel sereggel és verbuvált német csapatokkal hadba vonultak távollévő királyuk helyett, azzal a szándékkal, hogy szembeszállnak Károllyal. Ő azonban ezt hallván csak szidalmakkal és gúnyolódással válaszolt, és tekintet nélkül arra, hogy a lengyelek mintegy 80000-en, a svédek pedig 26000-en voltak, félelem nélkül elébük vonult. Többször is keményen összezapott a lengyelekkel, anélkül hogy sok katonát veszített volna. Minden alkalommal győzött, diadalmaskodott és súlyos vereséget mért rájuk. Hogy elbeszélésem tárgyánál megmaradjak, a svédek és a lengyelek közötti akkori összecsapásoktól eltekintek. Miután a lengyelek látták, hogy a svédek ellen a továbbiakban sem remélhetnek sikert, néhány előkelő főúr, így Czarnecki és Potocki sztároszta meg sokan mások Károly oldalára álltak. Végül is örültek új királyuknak, aki mind a belső ellenség, mind az idegenek ellen jól megvédelmezheti őket, és jól megértették magukat vele. Károly látván a lengyelek segítőkészségét, úgy vélte, hogy valamelyest biztonságban érezheti magát. Több helyütt is erős őrséget helyezett a lengyel és porosz városokba meg várakba, mivel attól félt, hogy az elmenekült Kázmér király idegen segítséggel újra visszatérhet Lengyelországba. A királynak ez is volt a szándéka, hiszen már sereget is kért a római császártól, aki Souches grófot és Montecuccolit küldte támogatására. Ezen kívül segítséget kért a hollandoktól, akik semmiképp sem tudtak hosszú ideig Lengyelország nélkül meglenni. Segítséget kért továbbá a dán királytól. Közben legnagyobb bizalmát mégiscsak a lengyelekbe vetette, továbbá a brandenburgi fejedelembé, aki ugyancsak a svédekkel tartott. Kázmér király azonban igen reménykedett abban, hogy mivel szomszédja és néhány helysége Poroszországban ugyancsak veszélybe került, végül mégiscsak hozzá fog csatlakozni, ami így is történt. Mialatt ezek az események végbe mentek, Károly

A harmincéves háborúnak végét vető vesztfáiai béke (1648)
"Az európai hatalmak küldöttei leteszik esküjüket a münsteri városháza tanácstermében". Gerhard Terboch festménye.

királynál tartózkodott egy lengyel gróf, Radziejowski, aki Lengyelország kancellárja volt, és akit Kázmér király feleségével és gyermekével együtt száműzött, és ezért Svédországba menekült. Károly nagy bizalommal volt iránta, és ő volt az, aki a svéd királyt erre a hadjáratra és háborúra fölötté ösztönözte. Károly készülődésének halatára Radziejowskit, aki tudatában volt sok cselszövésének, furdalni kezdte a lelkiismeret, hiszen előbb elárulta Kázmér királyt, és az országot a svédeknek, és hozzájárult ahhoz, hogy Károly Lengyelországba jöjjön. Mivel hideg télnek kell lennie ahhoz, hogy az egyik farkas felfalja a másikat, új cselszövésbe kezdett, hogy Károly királyt is azonmód elárulja. Pedig Károly száműzetése idején nemcsak hogy befogadta, hanem sok jót is tett vele, hitvesével és gyermekeivel: Svédországban szép birtokot adományozott neki, eltartásáról is gondoskodott, s megígérte, hogy Lengyelországban sem fog megfélemlíteni róla. Radziejowski arra ösztönözte tehát a lengyel urakat, hogy hagyják el Károlyt. Azt ígérte nekik, hogy a kezükre és Kázmér kezére adja Károlyt, hogy ekképp a kormányzást királyukkal együtt átvehessék, és hogy egyszerre bosszulják meg a svédeken mindazt, amit 1628-ban, 1629-ben és ezután is Lengyelországban elkövettek. Abban reménykedett, hogy ha cselszövésai sikerrel járnak - ami könnyen megtörténhetett volna, hiszen Károly teljesen megbízott benne -, Kázmér újra visszafogadja, és régi tisztességét meg méltóságait visszakaphatja. Károly azonban rájött erre, mert elfogta néhány levelét, amelyeket Sziléziába, Oppelnbe küldött Kázmérhoz, ezekből ugyanis kiderült cselszövése és árulása. Károly az említett lengyel grófot, Radziejowski kancellárt nyakon csípte, és azonnal Svédországba, Stockholmba küldte örökös fogságra, egy vízbe épített toronyba. Itt a király parancsára haláláig kenyéren és vizen tartották, et sic consilium malum consultori pessimum (*így hát a rossz tanács a tanácsadóra nézve a legrosszabb*). Amikor ezt Potocki, Czarniecki és a többi lengyel megtudta, maguk is összeesküvők lévén, attól tartottak, hogy ők is úgy járhatnak, mint Radziejowski és nekik is ugyanazzal az érmevel fizethetnek. Ezért ők is elhagyták Károly királyt, és hadaikkal, köztük sok német zsoldos katonával és dragonyossal Litvániába mentek, ahová könnyen eljuthattak, mert Radziwill herceg mindig is a svédekkel tartott. Mielőtt ez megtörtént volna, már rávették Lengyelország legerősebb hadseregét, amely sok ezer emberből állott, hogy hagyja el Károlyt, aki teljesen megbízott e seregben. Ezek után ez a had is Litvániába vonult. ...

X. Károly Gusztáv és II. Rákóczi György szövetsége

(1656. szeptember 7-én Gyulafehérváron egyezmény jött létre Lengyelország ellen II. Rákóczi György, Gheorghe Stefan moldvai, Constantin Serban havaselti vajdák és Bogdan Hmelnyickij kozák hetman között. X. Károly Gusztáv ugyanakkor szorongatott helyzetbe került. Hollandia és Dánia fellépett ellene, Lengyelországban pedig erős ellenállásba ütközött. Most már szüksége volt Rákóczi segítségére. 1656. december 6-án Radnótán Svédország, Brandenburg, Erdély és Ukrajna képviselői egyezményt írtak alá, amely Lengyelország - ekkor még kivihetetlen - felosztásának első dokumentuma volt.)

II. Rákóczi György tallérja. Elő- és hátlap.
Nagybányai veret, 1652.

Anno 1657: Károly Gusztáv, amikor a lengyelek pálfordulásáról értesült, már sereg nélkül találta magát, mivel a városokban és a várakban több helyütt is erős őrseget hagyott. Nem volt több mint 10000 embere, ezzel szemben a lengyel sereg mintegy 80000 főnyi volt. Ugyanakkor tudomást szerzett Kázmér készülődéséről is és arról a komoly segítségről, amelyet a német császár nyújtott neki. A legsúlyosabb pedig az volt, hogy biztos híreket kapott Svédországból, melyek szerint a lengyelek azon fondorkodnak, hogy a hollandok útján rávegyék a dán királyt: törjön be Svédországba, és szerezze vissza azt, amit elvesztett hajdanában, mégpedig most, amikor Károly oly messze van és oly sok a tennivalója. Károly látván mindezt, valamint a lengyelek pálfordulását, újra egyezséget kötött a kozákokkal, szövetkezett velük, ezek pedig a moszkoviták kérésére annyi segítséget ígértek neki, amennyire csak szüksége volt. Károly számára azonban a kozákok segítségével nem volt elegendő, és nem is egyesülhetett velük, mert a két generális, Potocki és Czarniecki akkoriban erős sereggel éppen azon a vidéken tartózkodtak, ahol a kozákoknak át kellett volna vonulniuk. Nem tudta felmenteni Krakkó városát sem, amely mögötte feküdt és amelyet Würtz ezredes tartott megszállva 6000 emberével. Ezért különféle követek útján, akiknek a kozákok országán és Moldván kellett átutazniuk, Rákóczinál keresett segítséget. Előbb értesült Rákóczi néhány hűstettéről: hogy miként kényszerítette a maga hűségére mindkét országot, Moldvát és Havaseltét, miként vágott le 1600 kozákot, miként üzte ki országából a hírneves Lupu vajdát, miként helyezett két új vajdát a trónra, miként csonkította meg Radunak, Leon vajda fiának az orrát és miként vitte magával Erdélybe Hrizea vajdát. Károly Gusztáv látva Rákóczi hűstetteit és egyebeket, amelyek elnyerték tetszését, tanácsosai, Gustaf Lilliecrona, Johann Kollenberg titkár és Gotthard Welling uramék útján azon fáradozott, hogy a kozákok közbenjárásával Rákóczit a maga oldalára állítsa. Kezében volt ugyanis már a Lengyelország feletti uralom, valamint Krakkó városa összes tartozékaival, amelyet haddal máris megszállott és biztosított a maga számára. Ha pedig Rákóczi beleegyezne kérésébe és a jövőben Isten segédmeével egyesülne vele, elválik majd, hogy miként fogják felosztani egymás között Lengyelországot. Hmelnyickij tehát a lengyel háborúra ösztönözte Rákóczit, és elküldte hozzá a maga kozák követekét meg a kozák ruhába öltözött svéd követeket. Erdély fejedelme, Rákóczi miután végleg rászánta magát, hogy sereggel támad Lengyelországra, és hadbalép Károly oldalán, mindennap értesítette a svéd királyt hadi készülődéseiről.

Gotthard Welling svéd követ II. Rákóczi Györgynél

(Gotthard Welling svéd követ Berlinen és Eperjesen át érkezett először Gyulafehérvárra, hogy az erdélyi viszonyokról biztos adatokat szerezzen, II. Rákóczi György összeköttetéseiről és szándékairól tudakozódják. Rákóczi Wellinget lengyelországi hadjáratának megindítása előtt a kozákokhoz küldte, hogy azok hadrakelését siettesse.)

Anno 1657: Hallottuk, hogy miként engedett Rákóczi fejedelem Károly Gusztáv ama kérésének, hogy vonuljon be Lengyelországba, és hogy a svéd király miként határozta meg érkezésének pontos idejét. Rákóczi jövetele azonban a sok akadály miatt valamelyest elhúzódott, a király pedig semmi biztosat nem tudhatott meg, mert Lengyelországon át nem kaphatott híreket. A várakozás hosszúnak tűnt számára, mert sem előre, sem hátrafelé nem mozdulhatott. Mivel a lengyel városokban és várakban több helyütt is erős őrseget hagyott, gyenge serege volt, és állandóan attól félt, hogy a lengyelek, akik hatalmas hadat gyűjtöttek, rajtaüthetnek, ami meg is történhetett volna, ha pontos híreket kapnak felőle. Ezért elküldte Gotthard Wellinget, egyik tanácsosát, hogy megtudakolja Rákóczi helyzetét és állapotát. A követ február 28-án érkezett az országba, miután a fejedelem útra kelt és Lengyelországban is volt. Akadálytalanul vágott át Csíkon, úgy, hogy senki sem vette észre, s nagyon elcsodálkozott, hogy a fejedelem távollétében mily hitvány őrseget tartanak. Végül megkérdezte, hogy kire bízták a hely és a szorosok őrzését. Amikor

megmondták neki, hogy Bassa Tamásra, azonnal megírta neki jövetelét, és figyelmeztette a gyenge őrsegre. Welling hozzánk (Segesvárra) érkezett, innen pedig Marosvásárhely felé vette útját. Amikor a Nyárádhoz ért, megjött Bassa Tamás üzenete, hogy a svéd követet tartóztassák fel és irányítsák a helytartó úrhoz. A svéd általdöfte volna a postást kardjával, amikor ezt a hírt tudtára adta, ha a nemesember, aki elszállásolta, el nem rejti. Másnap, mihelyt Marosvásárhelyre érkezett, letartóztatták és mindaddig őrizték, amíg a marosvásárhelyiek üzenetet nem küldtek Szamosújvárra. Ez idő alatt a svédek és a kozákok, szám szerint 40-en kicsapongó életet éltek, lövöldöztek, bolondságokat követtek el, úgyhogy senki sem mehetett a közelükbe. Amint azonban az ifjú fejedelemtől levél érkezett a svéd követhez, útra keltek és Szamosújvárra mentek. Az ifjú fejedelem meg a helytartó a követ fogadására indultak, szót váltottak vele a mezőn, majd a munkácsi útra irányították a fejedelemhez. A követ - amint mondtuk - Lengyelországban Lanzkorona vára alatt találkozott a fejedelemmel, és egyik szolgáját, aki ismerte a lengyel nyelvet, lengyel ruhában Károly királyhoz küldte. A szolga sok ravaszsággal, hol jezsuita, hol egyéb öltözkében tette meg az utat, és így sikerült megérkeznie. Károly király, mivel őáltala szerzett először tudomást Rákóczi fejedelem tetteiről és megérkezéséről Lengyelországba, aranyláncot akasztott a nyakába és diadalmasan, trombitaharsogással meg fuvolazenével saját hintóján vitette táborába.

(Harmadik, befejező része következik)

FINN HÚSVÉTI ÉNEK (Virsikirja 105)

Felkelt már győzelmünk napja, tündöklük a hegytetőn
áldott fényét onnan ontja, minden élő életén.
Vészfelhőket messzehajtva oszlat gondot, bánatot,
dermedt lelkünk újra éled, mert Krisztus feltámadott.

Győzedelmet nyert a télen, meghozván a szép tavaszt;
boldogságot ojt lelkünkbe, új reménységet fakaszt.
Buzgó szívvel dicsőségét hálaének hirdeti,
lelkünk gyertyáját gyújtsuk meg Húsvét napján Őneki

Nagypénteknek gyásza mintha rémálom lett volna csak;
megrendült a föld is akkor, s elsötétedett a nap.
Éjszaka szállta meg lelkünket, kishitűség és félelem,
mert urunkat, Mesterünket elnyelte a sírverem.

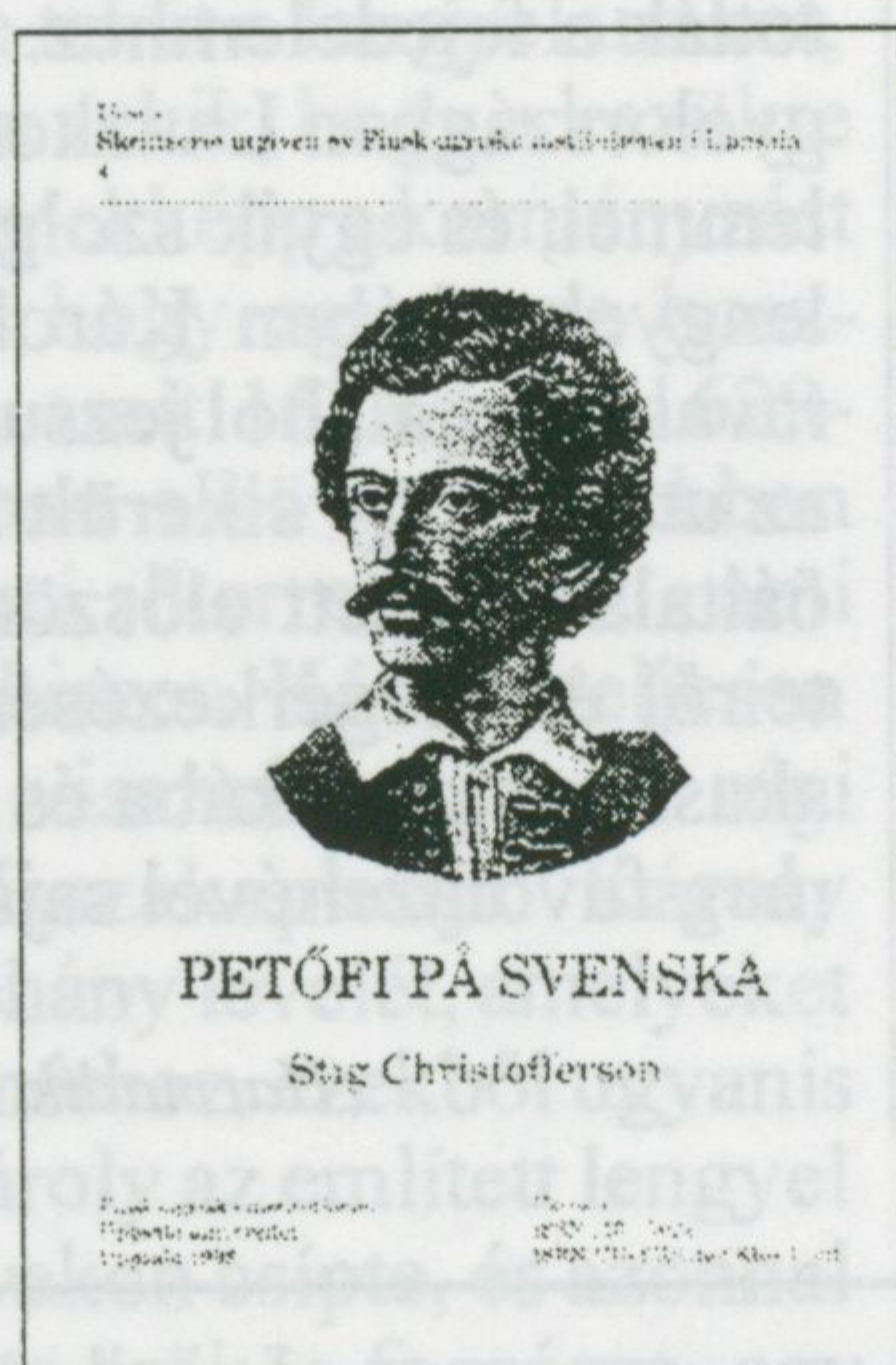
Megváltásunkat meghozta végre vasárnap hajnala:
asszonyoknak mondott jó hírt sírnál az Úrnak anygala:
hogy Jézus nincs már a sírban, mert legyőzte a halált;
feltámadván megnyitotta üdvösségünk ajtaját.

Fordította Szent Imre

Helyreigazítás: Az előző lapszámunkban Szent Imre átültetésében közreadott két finn fordítás (Oscar Levertin: RÉGI ÚJÉVI DAL, illetve P. Mustapää: JÓZSEF EVANGÉLIUMA) nem a finn egyházi énekeskönyvből való (tehát készülő énekeskönyvünk anyagához sem tartozik majd), hanem két, szabadversbe szedett, s így is fordított finn ballada.

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc másfél százados jubileumának második ünnepi esztendejéhez értünk. Olyan örökre emlékezetes események százötvenedik évfordulójához, mint Petőfi Sándor hősi halála, a világosi fegyverletétel, a "magyar szabadság" és a "szent világszabadság" aradi vértanúinak kivégzése. Mindezekről méltóképp meg fogunk emlékezni lapunkban, istentiszteleteink és más gyülekezeti alkalmaink során. S tesszük ezt úgy, hogy 1849 emlékezetes eseményeiben nemcsak a tragikus *bukást* látjuk, hanem azt a nagyszerű *áldozatot* is, amit egy egész nemzet hozott függetlenségéért és felemelkedéséért, és ami - akár csak Jézus kereszthalála - nem volt hiábavaló: megteremte s még meg fogja teremni a maga gyümölcseit.

Nem tudjuk, a véletlen műve-e vagy tudatos időzítés eredménye, hogy éppen jeles költőnk halála százötvenedik évfordulójának "előestéjén", 1998 legvégén jelent meg könyv alakban Stig Christofferson monográfiának is beillő dolgozata: *Petőfi på svenska* (Petőfi svédül). Mi hadd tekintsük időzítésnek. Az aprólékos kutatómunka eredményeként született könyvet az Uppsalai Egyetem Finnugor Intézete adta ki *Ursus* című kiadványsorozata negyedik köteteként. A szerző már a bevezetőben megállapítja, hogy a magyar irodalom svédül való megszólaltatásának vékonyan csordogáló pataka Petőfi esetében kivételesen kisebbfajta folyóvá bővül, és a továbbiakban ezt a folyót követi nyomon a forrástól - Petőfi első svédországi megjelenésétől - a mai napig.

Költőnk első versét, éspedig éppen a *Nemzeti dal*-t még életében olvashatták svéd földön: 1849-ben jelent meg egy dél-svédországi lapban, de német fordításban (németül tudni akkoriban éppen annyira szokása volt svédeknek, mint ma angolul tudni). Az első svéd Petőfi-fordítás 1852-ből attesztálható. Ez a *Dalaim* tolmácsolása volt, s ettől kezdve mostanig nem kevesebb mint százötven versét szólaltatták meg svédül, némelyeket - például a *Szeptember végén*-t - több változatban is. Stig Christofferson összeállítja mindezek időrendjét, megjelöli lelőhelyüket, bemutatja fordítóikat, korrigálja a korábbi bibliográfusok tévedéseit, s bár nem tekinti feladatának, helyenként értékeli is a tolmácsolásokat. Számba veszi a svéd nyelven megjelent Petőfi-életrajzokat, a róla szóló cikkeket, a fordításokról megjelent ismertetéseket, egyszóval szinte mindent, ami svéd Petőfi-vonatkozás. Munkája nélkülözhetetlen minden további ilyen tárgyú vizsgálódáshoz, de nagyon hasznos például azon

KERESZTÉNY

anyanyelv-oktatóink, egyesületi vezetőink, presbitereink számára is, akik esetleg *kétnyelvű* megemlékezéseket szándékoznak rendezni Svédországban nemzeti költőnk halálának - és tegyük hozzá: hallhatatlanná válásának - másfél százados évfordulója alkalmából. A könyv csak megrendelés útján beszerezhető az Uppsalai Egyetem Finnugor Tanszékétől; a megrendeléseket szerkesztőségünk szívesen közvetíti.

Egy másik jeles, szintén másfél százados évforduló 1999-ben: százötven éve, 1849 január 22-én született a Selma Lagerlöf (1858-1941) mellett - vagy inkább *után* - világszerte legismertebb svéd író, August Strindberg (meghalt 1912-ben). Az évfordulót egész évben különféle rendezvényekkel, kiállításokkal, színelőadásokkal ünnepli a kulturális érdeklődésű svéd társadalom, mindenekelőtt Stockholmban, az író szülővárosában, élete folyamatos drámájának legfőbb színhelyén. A rendezvények közül különös érdeklődésre tarthat számot a *Kungliga Biblioteket* (Királyi Könyvtár) kiállítása a nagy mennyiségben gondozásában álló Strindberg-kéziratokból, köztük számos megkezdett, de be nem fejezett műből, valamint a *Nordiska Museet* (Északi Múzeum) kiállítása az író festményeiből és fényképeiből - Strindberg ugyanis festő és fotóművész is volt, mégpedig sokak szerint egyenértékű az íróval. Ha ez talán túlzás is, az bizonyára nem túlzás, hogy Strindberg a svéd irodalom legsokoldalúbb, legszínesebb egyénisége, akinek érdeklődése a szocialista eszméktől a vallásig, a tárgyi néprajztól a történelemig, az ásványtantól a gyakorlati - bár sikertelen - aranycsinálásig, a társadalom igazságosság kérdéseitől a mélylélektan rejtelméig úgyszólván mindenre kiterjedt, s egy olyan óriási életművet eredményezett, amely sokféleségében töredékességében, tarkaságában, egyszóval *egészében* valószínűleg értékesebb, mint egy-egy *részletében*, még ha az a részlet, az a regény, az a színdarab nem ritkán remekmű is.

Nehezen pótolható veszteség érte a magyar reformátusságot és az egész magyar szellemi életet Czine Mihály (született 1929-ben) ez év január 21-én bekövetkezett halálával. A jeles eltávozott nemcsak közéleti tevékenységével, többek között a Magyarországi Református Egyház Dunamelléki Egyházkerülete főgondnoki, a Református Zsinat világi alelnöki tisztségének ellátásával, a Magyarok Világszövetségében vállalt szerepével írta be nevét művelődéstörténetünkbe, hanem irodalomtörténész és irodalomszervezői munkásságával is. A népi írók, elsősorban Móricz

M Ű V E L Ő D É S

Zsigmond örökségének gondozásával, jelentősége felmutatásával, a magyar irodalom egységének hangsúlyozásával, a Magyarország határain túl keletkező magyar irodalom integrálásával az összmagyar szellemi életbe, valamint férfias kálvinista vallásosságának vállalásával Czine Mihály a kommunizmus évtizedeiben azt az értékrendet őrizte és adta tovább az ELTE tanáraként számos tanítványának, amelyet mi, az északi és balti országokban élő magyar protestánsok is a magunkénak tudunk és érzünk.

És még egy nehezen pótolható veszteség: tavaly december 13-án baleset következtében - autó ütötte el Helsinkiben az utcán - meghalt Rácz István (született 1908-ban), a magyar- finn művelődési kapcsolatok, sőt egy magyarországi búcsúztatója szavával a "magyar- finn szellemi közösség" fáradhatatlan munkása és példateremtő egyénisége. Itt csak a puszta hírt adjuk tudtul, mert következő számaink egyikében, talán már a következőben, részletes képet próbálunk majd adni a Kalevala-fordító, a finn múltat és a jelenkori népeletet kutató, fotográfus és író Rácz István munkásságáról.

Stockholm 1998-as szereplése után Weimar lesz a világ kulturális fővárosa 1999-ben. Reméljük, hogy Johann Wolfgang Goethe városa többet vált be a státushoz fűződő reményekből és elképzelésekből, mint a svéd főváros, amelynek művelődési ügyekért felelős politikusai azzal kezdték a "világvároskodást", hogy egy hat vagy hét darab kisebb-nagyobb *tintapacából* álló emblémát fogadtak el a státus jelképeül - s a továbbiakban is nagyjából hasonlóan folytatták. Segédkeztek ehhez a városfejlesztők is, akik a legteljesebb szezonban a főváros legforgalmasabb helyein építkezettek. Komolyra fordítva a szót (bár eddig sem tréfáltunk), Stockholm igazi nyeresége az 1998-as szereplésből az a néhány arra vonatkozó megállapítás a svéd és a nemzetközi sajtóban, hogy *mi hiányzott leginkább* az 1998-ban kulturális érdeklődésből ide látogató vidékieknek és külföldieknek. E megállapítások nyomán várhatóan már a közeljövőben egy, a svéd történelem viking korszakát, valamint egy, a nemsokára százéves Nobel-díj históriáját bemutató múzeum létesül Stockholmban.

Ez év januárjában Stockholmban járt és találkozott svéd és magyar olvasóinak egy csoportjával Kertész Imre magyarországi író, abból az alkalomból, hogy 1975-ben írott regénye, a náci haláltáborok irtózatos világát idéző *Sorstalanság*, több más fordítása után *Mannen utan öde*

címmel svéd nyelven is megjelent. Kertésznek egyébként nem ez az első Svédországban megjelent könyve: 1996-ben már lefordították és kiadták a *Kaddis a meg nem született gyermekért-et*, *Kaddish för ett ofött barn* címmel. Látogatása alkalmából a legnagyobb példányszámú reggeli lap, a Dagens Nyheter közölte egy épp most igen időszerű cikkét Roberto Benigni keresztül-kasul vitatott humoros holocaust-filmjéről, amelyet az év elejétől kezdve vetítenek a svédországi mozikban. A cikk meglepő, de szerintünk is igaz megállapítása az, hogy a film nem komédia, hanem tragikomédia (és mint ilyen, természetesen tele van komikus elemekkel), s a maga műfajában hitelesebben és mélyebben fejezi ki a holocaust tragédiáját, mint például Spielberg látványos amerikai giccse ugyanezen témáról. - Kertész Imre több svédországi magyar olvasójával együtt sajnáljuk, hogy a jelzett találkozóra csak szűk körben, szelektív meghívás alapján került sor, szerkesztőségünk is csak utólag értesült róla.

Rendszeresen látogat Svédországba családja ittélő tagjaihoz Láng Gusztáv irodalomtörténész és kritikus, a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola tanára. 1997-ben részt vett stockholmi karácsonyi istentiszteletünkön, s némi meglepetéssel tapasztalva gyülekezetünk tagjainak, verset mondó és bibliai részleteket olvasó gyermekeinknek élő és ép magyar beszédképességét, arra a gondolatra jutott, hogy a magyarság trianoni szétदारabolása és az emigráció *nyelvi szempontból* furcsa módon a nemzet éppen azon részének ártott a legtöbbet, amely Magyarország mai határai között maradt. Ezt a gondolatot fejt ki röviden lapunk számára írt, e számunkban közölt cikkében. - Itt említjük meg, hogy Láng Gusztáv szerkesztőségünknek ajándékozta *Kivándorló irodalom* című, 1998 végén megjelent tanulmánykötete egy példányát. A kisebbségi magyar irodalmak nemzet-tudatáról, a transzilvanizmusról, az első emigráns magyar íróról, Mikes Kelemenről és a - ki tudja - utolsó nagy emigráns íróról, Márai Sándorról, valamint több hasonló témáról szóló tanulmányok, elsősorban számunkra, távoli magyar diaszpórákban élők számára rendkívül sokat mondóak és tanulságosak.

Mióta a svéd evangélikus egyházat olyan világi gondok foglalkoztatják elsősorban, mint az államtól való szétválás, az eddig támogatott, sőt fenntartott nem svéd nyelvű evangélikus lelkigondozás - köztük a magyar - leépítése, a női papságot és a homoszexualitás népszerűsítését ellenzők mozgalmainak elfojtása, a svéd hitélet mintha átköltözött volna a templomokból a kulturális élet intézményeibe: a könyvkiadóba, a színházakba. Rovatunkban szinte számról számra hírt adhatunk jelentős, fontos vallásos tárgyú könyvek megjelenéséről, s külön örömmel tesszük ezt olyankor, amikor nem hivatásos lelkészek vagy teológusok műveiről van szó, hanem Istent

és az ő igazságait kereső világiakéról. Ilyen új könyv most a stockholmi Forum kiadó 1998 legvégén megjelent kiadványa: Stefan Einhorn rákkutatónak, a szintén kutató orvos és ismert polgári politikus Jerzy Einhorn fiának *En döld Gud* (Egy rejtett Isten) című munkája, amely nem lát ellentmondást a világ tudományos megismeréssel és vallásos hittel való emberi "birtokba vétele" között, s amelynek végső kicsengése az, hogy korunk legfejlettebb tudományossága ugyanúgy egy *alkotó szellem* felismerése felé halad, mint ahogy minden nagy világvallás felismert az univerzumban egy *teremtőt*. - A színház is egyre gyakrabban érzi feladatának, hogy az evangéliumot hirdesse a templom helyett, amely kétes művészi és még kétesebb erkölcsi értékű fotókiállítások rendezésével van elfoglalva. Már két ízben adtunk hírt egy norvég, majd egy svéd színész páratlan vállalkozásáról, a *Márk evangéliuma* monodrámaként való előadásáról; most azt jelezzük, hogy tavaly decemberben a finnországi születésű népszerű svéd színésznő, Stina Ekblad mutatta be a stockholmi Orion Színházban *Lukács evangéliuma* drámai változatát. Ehhez fűzhető bármiféle kommentárunknál többet mond a színésznő vallomása Thomas Lerner újságírónak, amely - összevont fordításban - ugyanebben a számunkban olvasható *Gyermek születik, Jézus születik* címmel.

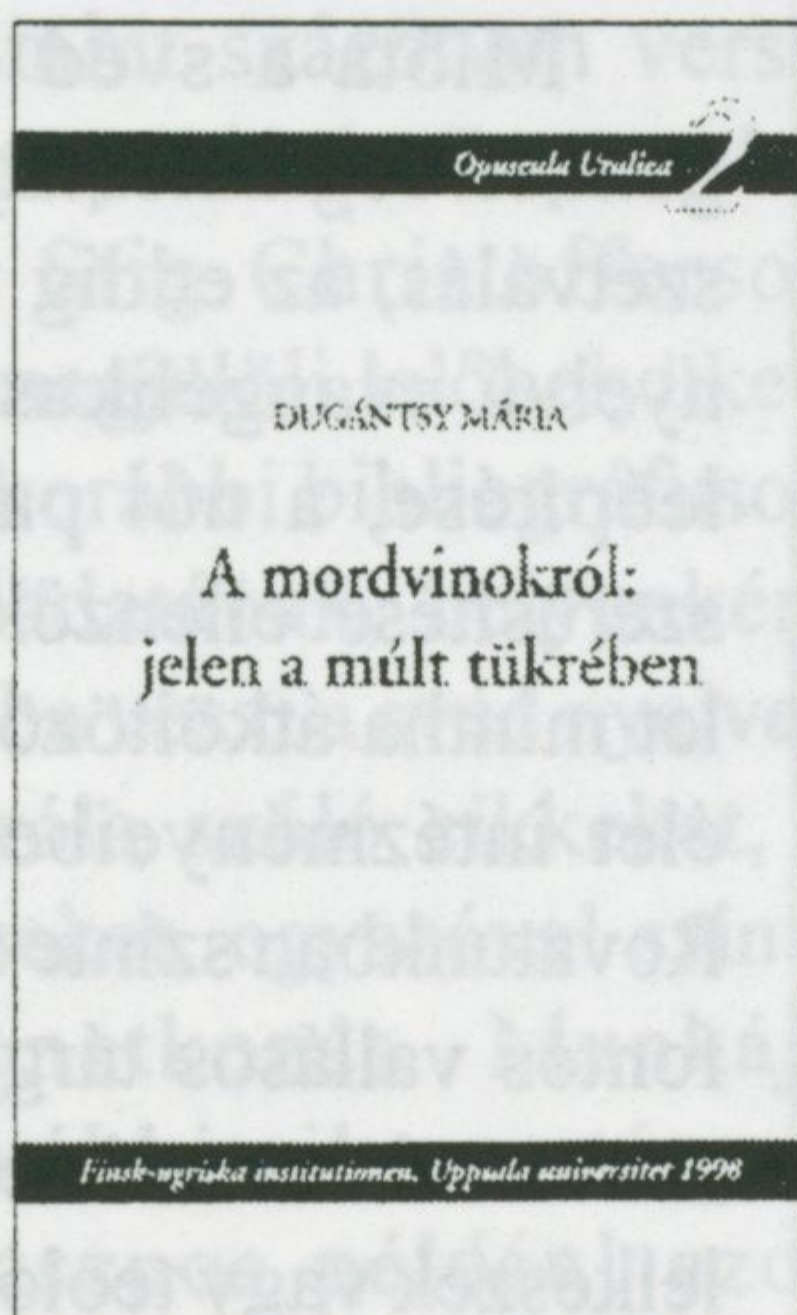
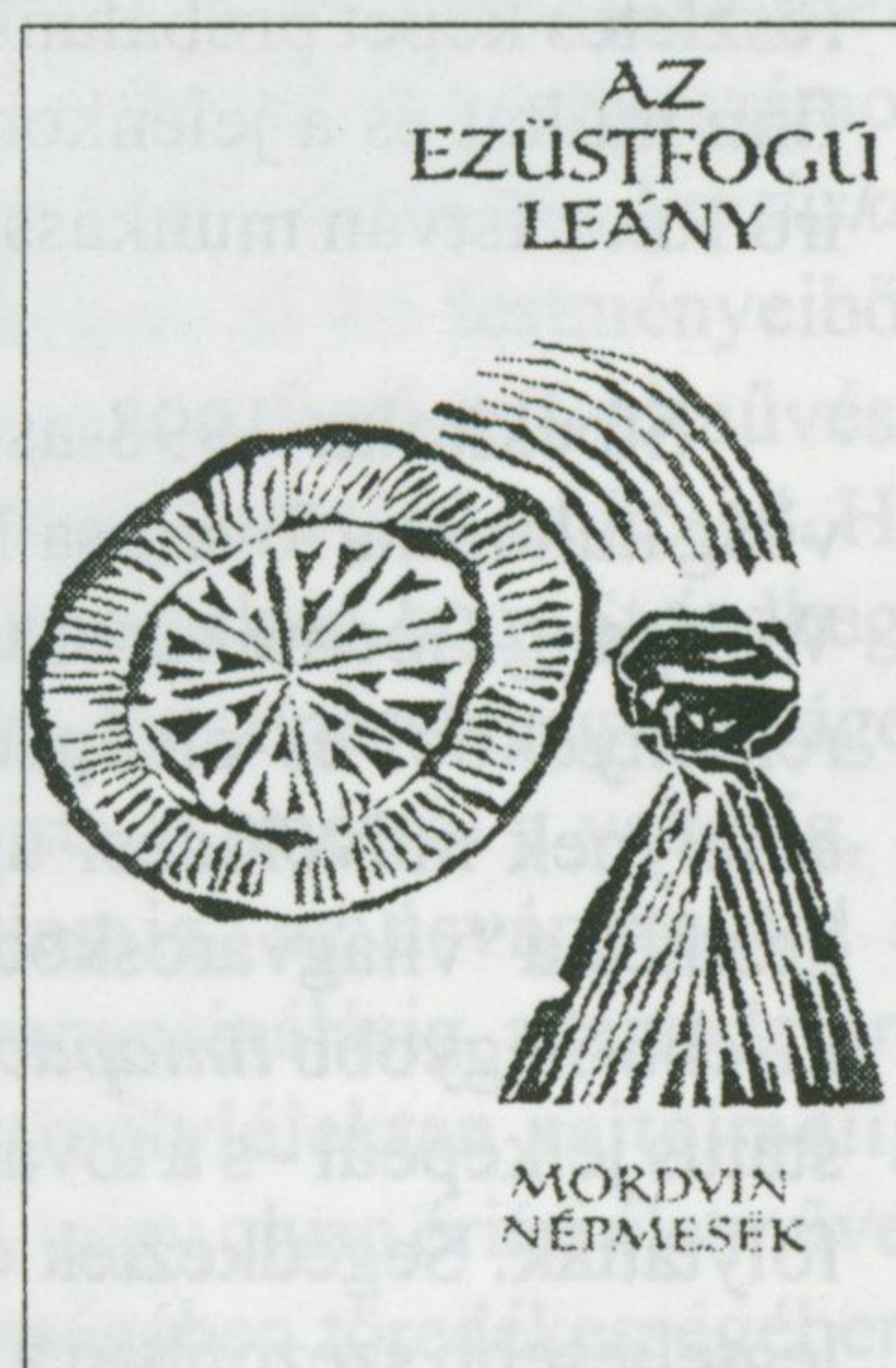
Fennállása harmincadik évfordulóját ünnepli ez év május 8-15. közötti akadémiai napjain a festői fekvésű Torre Pellice olasz városkában a nyugat-európai magyar emigráció jelentős - valószínűleg nem tévedünk, ha azt írjuk: legjelentősebb - kulturális szervezete, az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem. A szervezet könyveit, amelyek megjelenése majdnem mindig eseményszámba megy, magunk is vásároljuk (egyházi közösségként és magánemberekként), az egyes köteteket lapunkban recenzáljuk, a szervezet tisztségviselőit Svédországban többször vendégül láttuk, a hagyományos akadémiai napokról évről évre hírt adunk. Ezért is tartjuk kissé furcsának, leginkább azonban azért, mert földrajzi és történelmi-politikai értelemben egyaránt magunk is a nyugat-európai magyar emigráció része vagyunk, hogy - mint már nem először az elmúlt évek során - az egyhetes ünnepi rendezvénysorozat gazdag programjának sem egyházi szolgálatot végző, sem előadást tartó vagy egyéb művészi műsort szolgáltató meghívottai közül az északi országok magyar diaszpóráit senki nem képviseli.

Az uppsalai egyetem mindig egyike volt a világ jelentős finnugrisztikai központjainak. Ezt a nemes és földrajzi helyzeténél

fogva szinte természetes hagyományát az intézmény, pontosabban annak finnugor intézete máig folytatja, többek között a finn, a magyar, az észt és a lapp nyelvek oktatásával, e népek történetének és művelődésének kutatásával. Nagy lehetőségeket nyitott meg a finnugorisztika előtt a Szovjetunió felbomlása. Ez az ideológiájában a népek testvériségét hirdető, gyakorlati belpolitikájában az elnyomó és beolvasztó orosz nacionalizmust érvényesítő állam a nyelvi és kulturális kipusztulás szélére sodorta a területén élő kis finnugor népeket - nekünk magyaroknak legközelebbi nyelvrokonainkat. A huszonnegyedik órában megkezdett mentő munka egyik szép és hasznos dokumentuma Dugántsy Mária 1998 végén megjelent kismonográfiája, *A mordvinokról: jelen a múlt tükrében*. A térképekkel, statisztikai adatokkal, bibliográfiával ellátott munka - az uppsalai finnugor intézet *Opuscula Uralica* című kiadványsorozatának második darabja - az *erza* és a *moksa* nyelvjárásokat beszélő mordvin nép drámai történetét foglalja össze a még kikutatható kezdetektől a szovjet uralom alatt majdnem bekövetkezett végromlásig, s felvillantja annak a lehetőségét, hogy egy demokratikusabb és tisztességesebb világban a mordvinok is fennmaradhatnak.

Az uppsalai egyetemen oktató, a mordvin nyelvjárásokat kitűnően beszélő Dugántsy Mária egyébként nem az első lépést teszi itt szóba került dolgozatával a mordvin nyelvi és kulturális örökség legalább velünk, magyar nyelvrokonokkal való megismertetése felé. Talán legjelentősebb eddigi munkája ezen a téren *Az ezüstfogú leány* címmel 1990-ben Budapest, az Európa Könyvkiadó *Népek meséi* sorozatában megjelent kötet, amely általa fordított mordvin népmeséket tartalmaz.

Nem mindenki ért egyet a magyar nyelv finnugor származásával, például az erdélyi Szöcs István-Márton Ráchel házaspár sem, akik a kolozsvári *Helikon* ez évi első számaiban *Nyelvek háborúja* címmel folytatásokban közlik az általuk elavultnak, levitézlettnek tartott elmélettel - és még sok mással - vitázó érveiket. Függetlenül attól, hogy a nyelvek eredete, rokonsága, kölcsönhatása stb. nem annak a kérdése, hogy ki milyen tudományos megállapítással ért vagy nem ért egyet, s hogy a magyar nyelv rokontalan önállóságát vagy hún vagy sumér vagy ki tudja miféle származását nem bizonyítja néhány szóegyeztetés és önkényes szóegyeztetés, a szellemesen megírt cikkekben

számos olyan kritikai észrevétel található, amelyeket a finnugrista "katedranyelvészek" is megszívlelhetnek. Mi a magunk részéről főleg a cikksorozat ideológiájával értünk egyet: azzal, hogy a magyar nyelv nem szedettebb-vedettebb, nem összekölcsönzöttebb, nem alábbvaló egyetlen más nyelvnél sem. Viszont aki a magyar nyelv finnugor származtatását az alacsonyabbrendűség szuggerálásának tekinti, az maga esik abba a bűnbe például a finnekkel, az észtekkel szemben, amely bűnt a magyarokkal szemben másoktól rossz néven vesz.

A budapesti karácsonyi könyvvásár több mint négyszáz új könyve közül különös érdeklődésünkre tarthat számot a Panoráma kiadó gondozta, Csepregi Mária szerkesztette *Finnugor kalauz*, amelyről Csúcs Sándor, a Helsinki Magyar Intézet nemrégén hazatért igazgatója azt írta a *Magyar Nemzet*-ben: "Hatvan év óta ez az első könyv, amely elmondja, elmondhatja az igazságot Oroszországban élő nyelvrokonaink sorsáról", s ezért megjelenését "túlzás nélkül kultúrtörténeti eseménynek tarthatjuk". Egy másik könyv, amelyet szerkesztőségünk igyekszik megszerezni, és akkor majd bővebben recenzáljuk, *A kereszténység krónikája* című, az Officina Nova kiadó megjelentette kötet, amely közel háromszáz rövid tanulmányban, közel ezer kép, térkép és grafikon segítségével vezeti át az olvasót a kereszténységnek, a világ valószínűleg legnagyobb és legjelentősebb szellemi mozgalmának kétezer esztendő történetén.

A könyvek nem könnyen születnek. Sall László göteborgi testvérünk, a lapunkban nemrég recenzált *Péntek esti szabadságunk* című könyv "összeszervezője", egyfajta emlékező riportkönyvet tervez az erdélyi magyarok egymásfél évtizeddel ezelőtti nagy menekülési hullámáról, illetve annak Svédországot elért részéről, s ezért a *SMOSZ Híradó* tavaly decemberi számában körkérdest intézett az érintettekhez. Röviden ezeket kérdezte: Mikor, miért, milyen körülmények között hagytad el Romániát; otthoni képesítésed mire volt elég Svédországban, tovább tanultál-e; hogyan élted meg '89 decemberét; mit adott tovább svédországi tapasztalataidból az otthoniaknak; vannak-e gyermekeid; milyen nemzetiségűnek igyekszel nevelni őket; vissza kívánsz-e térni Romániába. Már mintegy félszáz őszinte, átgondolt válaszból hiteles képet rakhatott volna össze történelmünknek erről az időbeli-térbeli szeletéről - felhívására azonban *egyetlen választ sem kapott*. Most mi kérdezzük: ennyire közömbösek vagyunk egy ilyen, saját sorsunk tanulságait kereső vállalkozással szemben? Aki nem az, próbáljon egy csendes hétvégén emlékezni és tollat fogni, vagy leülni a szövegszerkesztő számítógépe elé. Szerkesztőségünk szívesen közvetíti Sall László felé a válaszokat, és garantálja, hogy a válaszadók sajátos kívánságait (például azt, hogy a nevüket ne tüntessék fel) a könyv összeállítója tiszteletben fogja tartani.

Az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem Akadémiai Napjait

1999. május 8-15 között a Torre Pellice festői fekvésű olasz városkában - Torinótól 50 km-re délnyugatra - az olasz Valdens Egyház konferenciatelepén tartja.

A találkozó témája: Hazatérés. Nem egyének, családok hazatelepüléséről, hanem a magyar politikai emigráció hazatérésének lehetőségéről, értelméről, hasznáról lesz szó. Kérdés, van-e a rendszerváltás után még szerepe a politikai emigrációnak Nyugaton, vagy ha hazatér, hogyan fogadják és mi lehet a feladata otthon? Szokás szerint nyugati és Kárpát-medencei szakemberek előadásai, kerekasztal-beszélgetések, munkacsoportok dolgozzák fel a témát. Előadást tart többek közt: Borbándi Gyula (München) és Csorba László (Róma) történész, Böjtös László (Cleveland, Ohio) építész, Horváth Árpád (Luzern - Pécs) filozófus, Luka László (Genf) orvos-pszichiáter, Lökkös Antal (Genf) és Sipos Gyula (Párizs) író, kritikus, Vályi-Nagy Ágnes (Basel) ref. lelkész, Varjas Andrea (Basel) és T. Zsindely Éva (Budapest) pszichológus.

A május 9-i ökumenikus és az áldozócsütörtöki istentiszteleten, a reggeli áhítatokon Vass György (Innsbruck) r.k. teológus, Pátkai Róbert (London) ev. püspök, Frenkl Róbert (Budapest) ev. egyetemes felügyelő, Orbókné Szent-Iványi Ilona (Budapest) unit. püspökhelyettes, Szász Ferenc (Brassó) unitárius, valamint Soós Mihály (Bécs), Veres Kovács Attila (Nagyvárad) és Vörös Éva (Nagykerék) ref. lelkészek szolgálnak. Május 12-én a résztvevők Torinóba kirándulnak, ahol megtekintik a Museo dei Risorgimento magyar termét, Kossuth ("a turini remete") szobrát, emléktábláját, s a valdens templomot, ahová Kossuth járt. Május 13-án ünnepi esten emlékeznek meg a Szabadegyetem 30 éves fennállásáról Balla Bálint berlini szociológus, Lászlóffy Aladár kolozsvári író, költő, Farkas Ibolya, Illés Kinga és Lohinszky Lóránd maros-vásárhelyi színművészek közreműködésével. Lajkó Félix hegedűművész, Berecz András mesemondó és a budapesti Muzsikás Együttes tagjainak fellépése, továbbá a fiatalok Kuti József ref. lelkész vezette baráti estje egészíti ki a kulturális programot. A heti lelkigondozói szolgálatot Miklósi Vári Katalin unit. és Varga Pál ref. lelkészek látják el.

Az érdeklődőknek további felvilágosítást ad: Kótai István: Fax/Tel. (üzenetrögzítő): +41-52-659 25 06

Jelentkezés (lehetőleg május végéig): Petrovszki Pálné, H-5700 Gyula, Eszperantó tér 1. Tel: +36-66-46 34 25, Fax: +36-66-46 33 67

150 ÉVE TÖRTÉNT

Eseménykrónika 1848 októberétől 1849 márciusáig

1848. október 30-án a magyar honvédsereg schwechati vereségével megpecsételődött a bécsi forradalom sorsa, s ezzel egyidejűleg a császári csapatok módot nyertek a Magyarország elleni támadásra.

Nov. 1-én a lemondott Móga helyébe Kossuth a tábornokká előléptetett Görgey Artúrt nevezte ki fővezérré. Mivel a bécsi nép még további hat hétig lekötötte a birodalom főerőit, Magyarországnak lehetősége adódott a védelem előkészítésére: a Honvédelmi Bizottmány megszervezte a hadsereget, a régi serezeket feleskette az új magyar alkotmányra, s új honvédszászlóaljakat alakított, fegyvereket vásárolt, államosította a pesti fegyvergyárat s mellé újakat állított fel. A háború pénzügyi alapját a Kossuth-bankók kibocsátásával biztosították. A seregek mellé, a megyék élére és a gyárakba kormánybiztosokat küldtek, hogy ezek haladéktalanul életbe léptessék a Honvédelmi Bizottmány utasításait.

Nov. 28-án Kossuth az erdélyi honvédcsapatok főparancsnokává Bem-et nevezte ki.

Dec. 2-án V. Ferdinánd lemondott a trónról. Visszalépett öccse is, fiának, Ferenc Józsefnek a javára, aki az áprilisi törvényeket nem szentesítette, s - az udvar felfogása szerint - erkölcsileg nem volt kötve a forradalom vívmányaihoz. A képviselőház megkérdése nélkül végrehajtott trónváltás nagy felháborodást keltett.

Dec. 6-án a magyar országgyűlés trónbitorlónak nyilvánította Ferenc Józsefet. Ugyanaznap Schlick seregei betörték a Duklai-hágón, de megmozdultak a korábbi ellenségek: a szerbek, horvátok és románok is.

Dec. 11-én a császáriak bevették a Felvidéken Kassát, míg **12-én** Damjanich elfoglalta a Délvidéken a szerbek erősségét, az alibunári tábornokot.

Dec. 13-án a Magyarország ellen kilenc oldalról megindított támadás főerejét képező Windischgrätz vezette hadsereg átlépte a magyar határt, s az ország halálos veszedelembé került.

Dec. 16-án Kossuth az egész népet szabadcsapatok alakítására hívta fel, egyben megparancsolta Görgeynek, hogy hangolja össze a fősereg hadmozdulatait a népfelkeléssel. Görgey erre nem volt hajlandó, sőt, a nemzetőröket igyekezett hazaküldeni.

BEM

Dec. 18-án Bem serege Csucsánál visszaverte a Nagyvárad elfoglalására induló császáriak Puchner-vezette erdélyi seregét, majd **20-án** ellentámadásba lendült.

Dec. 24-én Puchner a hídvégi ütközetben leverte a háromszéki felkelést.

Dec. 25-én Bem bevonult Kolozsvárra. Ezzel egyidőben Görgey "paszszív" visszavonulása nyomán a Dunántúl Windischgrätz kezére került.

Dec. 30-án Perczel serege Móránál csatát vesztett, s ezzel elvesztett a főváros védelmének minden lehetőségét.

Dec. 31-én Kossuth azt javasolta, hogy az országgyűlés és a Honvédelmi Bizottmány tegye át székhelyét a biztonságosabb Debrecenbe, a békepárt javaslatára pedig küldöttség indult Windischgrätzhez.

1849. január 1-én megkezdődött Pest és Buda kiürítése, miközben Erdélyben tovább folyt Bemnek Debrecen és Nagyváradot boztosító hadjárata.

Jan. 2-án Urban császári csapatai Tihucánál vereséget szenvedtek, s ezzel Bem felszabadította Észak-Erdélyt. Windischgrätz nem volt hajlandó fogadni a békepárt javaslatára indított országgyűlési küldöttséget, s feltétel nélküli megadást követelt.

Jan. 4-én a magyar honvédsereg kétfelé válva elhagyta Pestet: Görgey azt a parancsot kapta, hogy Komáromig menve átkarolással fenyegetse a császári főerőt, de a tervet nem hajtott végre, hanem északra, a bányavárosokba nyomult. A Perczel vezette sereg Szolnok felé ment.

Jan. 5-én a császári seregek bevonultak a magyar fővárosba, s Windischgrätz az egész országban katonai diktatúrát rendelt el, és Batthyányt letartóztatva megkezdte az elfogadásokat. Ugyanaznap Görgey Vácott nyilatkozatot tett közzé, melyben kijelentette, hogy az áprilisi törvények híve, s hogy csak akkor teszi le a fegyvert, ha az ellenség elismeri az alkotmányt és a tisztikart nem bünteti, ugyanakkor közölte, hogy a Honvédelmi Bizottmánytól nem fogad el utasításokat, csak a törvényes hadügyminisztertől. Bem erdélyi győzelmeinek hírére a háromszéki felkelés ismét fellángolt, s a Székelyföld jelentős részét megtisztították a császári csapatoktól.

Jan. 13-án Bem bevonult Marosvásárhelyre, **jan. 17-én** Gálfalvánál megverte Puchner seregeit, majd a Nagyszeben falai közé menekült császáriak ellen meglepetésszerű támadást indított, de **jan. 21-én** azt Puchner visszaverte és Vízaknáig szorította vissza Bem csapatait.

Jan. 22-én Perczel csapatai visszafoglalták Szolnokot a császáriaktól.

Jan. 28-án Windischgrätz fegyverletételre szólította fel Görgeyt, de ő visszautasította az ajánlatot, s **febr. 5-én** áttörve a branyiskói hágón, Kassa környékén egyesült Klapka csapataival.

Erdélyben Puchner a havasalföldön állomásozó orosz seregektől kért erősítést, majd - miután **febr. 4-én** 11.000 főnyi orosz sereg érkezett Erdélybe - megtámadta Bemét, akinek csapatai szakadatlan harcban kénytelenek voltak Dévágig visszavonulni.

Febr. 9-én Bem ellentámadásba lendült, Piskinéél megverte Puchnert, s újból Nagyszebenbe szorította őt.

A Honvédelmi Bizottmány szervezőtevékenysége révén február végére megteremtődtek a stratégiai ellentámadás lehetőségei.

Febr. 26-27-én - rosszul hajtva végre a támadási tervet - a Dembinski vezette magyar sereg a kápolnai csatában vereséget szenvedett. Ezzel egyidejűleg Bem is támadásba ment át: miután ismét kiverte Erdélyből Urbánt, visszatért Medgyesre, ahol **márc. 2-án** Puchner csapatai megtámadták, ezért kénytelen volt Segesvárig visszavonulni.

A kápolnai győzelmén felbuzdult Windischgrätz azt jelentette Bécsbe, hogy leverte a magyar felkelést. E hírre az udvar feloszlatta a Birodalmi Gyűlést, s **márc. 4-én** új alkotmányt tett közzé. Az olmützi oktrojált alkotmány megszüntette Magyarország önálló államiségát, s a végrehajtó hatalmat a császár kezébe tette le.

Görgey - kihasználva a kápolnai vereséget - a tisztikart Dembinski ellen hangolta, mire Szemere Bertalan hadügyminiszter leváltotta őt, s helyébe ideiglenesen Görgeyt bízta meg a fővezérlettel. Kossuth, bár kénytelen volt jóváhagyni a kinevezést, nem bízott Görgeyben.

Márc. 5-én Kossuth, miután Damjanich bevette Szolnokot, kinevezte őt a harmadik hadtest parancsnokává (Görgeyre csupán a másik három hadtest vezényletét bízta), majd márc. 8-án a két seregcsoport egységes irányítását Vetter Antal altábornagy fővezérletére hagyta.

Márc. 9-én Bem Segesvárról Nagyszebenbe vonult, s **11-én** bevette azt, majd a Fogarasi-havasok alatt Brassó ellen vonult, s hamarosan onnan is sikerült kiűznie a császári csapatokat.

Márc. 19-én Erdély újból megtisztult az ellenségtől, s Bem kiáltványt adott ki, melyben teljes bocsánatot ígért a szászoknak, s a románokat is tárgyalásra szólította fel.

Márc. 17-én Vetter új haditerve alapján megindult a honvédség támadása, de a tiszafüredi események okozta időveszteség miatt sikertelen maradt, s ezt kihasználva Görgey, Vetter lejárátásába kezdett, aki beteget jelentett, mire Kossuth kénytelen volt Görgeyt helyettes főparancsnokká kinevezni. Ennek hatására Debrecenben megerősödött a Görgeyvel szimpatizáló békepárt, s hogy azt ellensúlyozzák, **márc. 24-én** az országgyűlés többi erői Kossuthot katonai diktatúra bevezetésére szólították fel, de ő ezt elutasította.

Március végére ismét megteremtődtek a honvédsereg stratégiai ellentámadásának feltételei. A sereg hátát Bem erdélyi győzelmei és Perczel délvidéki sikerei biztosították.

Márc. 30-án az Egerben tartott haditanács elhatározta a támadás megindítását. Kezdetét vette a tavaszi hadjárat, melyben a honvédsereg számos győzelmet aratva diadalmaskodott.

A Bem vezette Piski-i csata, 1849. február 9-én.

“Gyermek születik, Jézus születik”

Lukács evangéliumának erős asszonyaitól lehet bátorságot tanulni - mondja Stina Ekblad, aki a stockholmi Orion-színházban előadja ezt az evangéliumot.

Amikor hét évvel ezelőtt megszülte Adrian fiát, úgy érezte, anyja lett a világ minden gyermekének. Nagyszerű érzés volt, de riasztó is. Nehéz elviselni a gondolatot, hogy amíg az ő kisfia biztonságban növekszik, szerte a világon gyermekek százezrei nélkülöznek, szenvednek.

Szeme, egész alakja erőt, meleget sugároz. Sugárzó fényről beszél, amely mindannyiunkban világol, amelyet nem szabad felcserélni a sötétséggel, és hogy ez a fény az, ami miatt hisz a jövőben.

- Mit érne az élet, ha *csak úgy lenne*, ha nem rejtene magában valami nagyobbát? Az ember nem csupán a testét hordozza, hanem valami többet; a szeme árulja el ezt azoknak, akikkel találkozom. A szem több, mint pupilla és szivárványhártya, több, mint az agytekervények tükröződése - mondja.

A legismertebb svéd színésznők egyike, nagy színpadi és filmszerepekkel a háta mögött. Nem szívesen beszél magáról, s torkig van az olyan kérdésekkel, hogy “mit szoktál reggelizni”. Istenhez való viszonyáról azonban szívesen beszél.

- Én úgy képzelem, az istenkeresés és a művészet egyazon forrásból ered. A színjátszás számomra a teremtés eszköze, a lehetőség, hogy megfogalmazzam, mi az igazi emberi ebben az elég sötétnek mutató világban. Amikor valakit alakítok, keresem benne a misztériumot, a titokzatosságot, a különlegességet.

Most éppen a stockholmi Orion-színház színpadán áll és Jézus életét beszéli el, ahogyan azt Lukács evangélista valamikor lejegyezte. A fekete padlós, vörös szőnyeges hatalmas színen egyedül és saját értelmezésében tolmácsolja a krisztusi üzenetet.

- *Hívó vagy?*

- Nem kívánom magam minősíteni. Ember vagyok. Ez elég. Ha minősít magad, mások nyomban annak értelmeznek, ami éppen nem vagy. Én a magam módján viszonyulok az élet nagy kérdéseire és a krisztusi példaképhez.

- *De hiszel Istenben?*

- Igen, hiszek. Amikor Adrian, a fiam is kérdezi, ugyanezt válaszolom. De számomra fontosabb a *hit*, mint maga Isten. Több a kérdésem, mint amire a tudásom választ adhat. Érzem Isten szükségét, s ez az, ami közös bennem a többi emberrel.

- *A te Istened hogy néz ki?*

- Semmiképpen sem úgy, mint finnországi gyermekkorom konfirmációs oktatásában vagy vasárnapi iskolájában. Nem hiszem, hogy Isten országa a paradicsom, s nem hasonlít a Biblia képeire sem, ahogy visszaemlékszem rájuk. Hamarabb hiszem, hogy Isten az ember végtelen és mindenkori tudásvágyában van jelen.

- *Szoktál-e imádkozni?*

- Igen, előfordul. Ha meg kellene fogalmaznom, úgy nevezném ezt, mint valami párbeszédet Istennel, mint valami összpontosító meditációt, ön-összeszedést ahhoz, ami előttem áll. Mielőtt kilépek a színpadra, felfohászok: “átélést, koncentrációt, tónust, Uram”. Vagyis mindent, amire szükségem van ahhoz, hogy találkozzam a közönséggel.

Lukács evangéliuma Jézus életéről szól születésétől Betlehemben, kereszthaláláig, majd feltámadásáig Jeruzsálemben. Stina Ekman szerint értelmezhetjük ezt úgy is, mint az ember életútját a gyermekkortól felnőtt koráig.

- A gyermeknek érvényesülnie kell, folyton a központban kell lennie. A felnőtté válás sokkal nehezebb. Azt hiszem, mindenkinek át kell élnie valami olyasmit, amiért áldozatot kell hozni. Az embernek meg kell járnia a maga Golgotáját ahhoz, hogy bölcsességet nyerjen.

- *Éltél-e meg valaha sötétséget?*

- Tizenévesen értelmetlennek éreztem az életet. Nem láttam jövőt magam előtt, komor verseket írtam mindenkinek mulandóságáról. De az élet többértelmű. Érettebb lettem. Túl a keserűségen, hogy milyen torz a létünk, túl a hőkkeneten, hogy milyen fölösleges dolgokkal töltjük az időnket, s túl azokon a hazug életelveken, amelyekre egész környezetünk épül, hiszek az emberi jóságban.

- *Hazug életelvek?*

- Igen, a nyugati világ hazug életelvei. Az az életmód, amely a túlfokozott fogyasztásra épül, a harmadik világ rovására.

- *És hogyan jön be Jézus a képbe?*

- Meggyőzően. Meggyőző határozottságával, bátorságával, erejével. Szeretem örülni megszállottságát, azt a módot, ahogyan kimondja az igazságot. Azt mondja: “Miért nem döntitek el ti magatok, mi az igazság?” Mi “szakemberekhez” fordulunk, hogy ne kelljen állást foglalnunk. Félünk, hogy netán rosszul szólunk. Ezáltal tulajdonképpen mi magunk szűkítjük be életterünket, becsüljük le saját magunkat... Minden ember felelős azért az *igaz emberért*, akivé válhat.

Amikor Stina Ekblad két és fél óra alatt előadja Lukács evangéliumát, úgy véli, egy kétezer éves hagyományt folytat. Olyan hagyományt, amelynek a világ legcsodálatosabb képei, legszebb zenedarabjai és versei köszönhetik a létüket. Ilyenkor tudatosan kerüli a gondolatát mindannak a gonoszságnak, amit ugyancsak a kereszténység nevében vittek véghez. Ilyenkor csak az eredetre, a tiszta forrásra gondol, amelyből ma is merítenie lehetne és kellene mindenkinek.

- Örülök, hogy egy női hang mondhatja el Jézus történetét. Szeretem, ahogy Jézus az asszonyokhoz viszonyult, Lukács evangéliumának erős asszonyaitól pedig bátorságot lehet tanulni.

Stina Ekblad szerint Isten az a fény, ami az emberekben jelen van, az a passzázszél, amiről Harry Martinson beszél gyönyörű versében. Fújnia kell, ahhoz hogy éljünk. Ha lanyhul, akkor egyhelyben topog az élet, ha felerősödik, félelem vesz erőt rajtunk.

Beszélgetésünk ott ér véget, ahol kezdődött: a gyermekeknél.

- Amikor gyermekem született, megértettem Máriát. Megkaptam a magam Kisjézusát. Valahogy úgy van, hogy minden gyermekben Jézus születik. Így érzi ezt minden anya a világon. A gyermek a mi világosságunk.

Thomas Lerner
DAGENS NYHETER

Nyelvi Trianon

Az Új Kéve számára írta
Láng Gusztáv

Hazám! című költeményében Babits Mihály különbséget tesz a *térkép szerint* és a *lélek szerint* való ország között. Az első a politikai határok kerítette térség, a második pedig az a négyzetkilométerekkel aligha mérhető terület, amelyen magyar műveltség (is) létezik, ahol tehát a magyar lélek otthon érzi magát.

A lélek szerinti ország hazaként - sőt a költő igazi hazájaként - történő elismerése az említett költeményben egyenesen következik a nemzetfogalom babitsi átértelmezéséből. *Magyar költő kilencszáztizenkilencben* című esszéjében olvashatjuk e tömör meghatározást: "Nemzet: a kultúra!" Visszatérésnek tűnik ez a kultúr-nemzet 1848 után időszerűtlennek minősített eszméjéhez, amelyet Herder nyomán Kazinczy és Kölcsény nemzedéke hirdetett. Babits korában és szóhasználatában azonban a kultúr-nemzet mást jelent és más értéket hordoz, mint XIX. századi elődeinél. Nem a politikai, az állam-nemzet (és a nemzet-állam) előkészítője kíván lenni, hanem éppen annak meghaladása az által, hogy kizárja a nemzet meghatározói közül a konjunkturalisnak tekintett politikai ismérveket, s a náluk időtállóbb kulturális értékekben keresi egy új egységeszme alapjait.

A kortársak és a mai olvasó számára nyilvánvaló volt és maradt, hogy ez a modernizált kultúr-nemzet-felfogás Trianonra kívánt válaszolni. Trianon ugyanis addig elképzelhetetlen módon bizonyította, hogy a politikai nemzet - s annak élethelye, a "térkép szerinti" ország - mennyire ki van szolgáltatva a történelem viharainak, a "lélek szerinti" ország épségét azonban semmi sem veszélyeztetheti. Legalábbis semmilyen külső erőhatalom. A Trianon után kisebbségi sorba került magyar népcsoportok, vagy inkább népcsoportok írástudói makacsul hittek ebben. S ha ma is azt állítjuk, hogy a világon élő valamennyi magyar tagja a magyar nemzetnek (vagy legalábbis tagja lehet, ha ő is úgy akarja), akkor lényegében mi is ezzel a kultúr-nemzet-fogalommal élünk, hiszen a sok országban élő, sokféle állampolgárságú magyarság valaminő egysége csakis kulturális közösségként képzelhető el.

A magyar nyelv legújabb kori története azt bizonyítja, hogy ez a sérthetetlen határú "kulturhaza" is feldarabolható, s hogy ennek olyan következményei lehetnek, melyek horderejével a mai napig sem számolt a szaktudomány. Azért hivatkozom a nyelv példájára, mert nyilvánvaló, hogy a műveltség minden egyéb javaiban csoportonként, sőt egyénenként más-másképpen osztozunk és részesülünk - az anyanyelv azonban a "legközösebb" kultúrkinccs, s megőrzése a legtágabb, legáltalánosabb kerete a kulturális közösséghez tartozásnak. Ezt mondja ki tömören a közismert szállóige: "Nyelvében él a nemzet."

A magyar nyelv számomra meghökkentő új fejleményei sok tekintetben veszteségként is felfoghatók. A tulajdonnevek előtt használt névelő például mindössze modorosságnak tűnik annak, aki nem használja, holott nyelvszokássá válása egy jelentés-megkülönböztető szereptől fosztotta meg határozott névelőnkét. Ha gyerek-koromban nagyapámnak elpanaszoltam volna, hogy "Bandi megrúgott", megérti, hogy az osztálytársamról beszélek, de ha "a Bandit" említem tettesként, a falu csődöréről. Azaz ember- és állatnév közt tettünk valaha különbséget ily módom. De ugyanígy eltűnőben van a magyar köznyelvből az "ide-oda" oppozíciós párból az "ide"; "add oda", hallottam már szinkronizált filmekben is "add ide" helyett, sőt olvastam szépirodalminak tartott szövegben is. Ilyen az "elveszik" igealak értelemzavaró használata az "elvész" helyett, nemcsak a közbeszédben, hanem az újságírásban is. A példák - sajnos - még sorolhatók volnának, s kiterjedhetnének a kiejtésre, a hangsúlyozásra, a beszédritmusra is. De továbbra is csak a szóhasználatnál maradva, ha végül idevesszük az olyan stílus-talanságokat, mint a "rögvest" vagy az "igazándiból" a "rögtön" és az "igazán" helyett, könnyen rájövünk, hogy tájnyelvi vagy legjobb esetben regionális elemek akadálytalan (s használóik részéről gátlástalan) beszivárgásáról van szó az irodalmi nyelvbe.

Mi köze ennek a "kulturhazához"? Az, hogy Magyarországon mint "csonka" nyelvterületen - mivel elszigetelték a kisebbségivé lett magyar nyelvterületektől - akadálytalanabbul mehetnek végbe ezek a nem éppen örvendetes változások, mert a felvidéki, a partiumi és az erdélyi regionális köznyelv ellenkező irányú hatása nem védi ki őket. Azaz: más nyelvvaltozási tendenciák mennek végbe és más ütemben a magyar köznyelvben, mintha zavartalan lenne a kapcsolat valamennyi magyar nyelvi régió között.

E zavartalan kapcsolat fő akadályja szerintem az a hierarchikus szemlélet, mely a "kisebbség-többség" szópárban (a nyelv archaikus, de úgy is mondhatnám, anakronisztikus szemléletmódja szerint) értékkülönbséget is feltételez. Minden kisebbségben felnőtt magyar érzékeli, hogy beszédmódját nemcsak másnak tekintik az "anyaországiak", hanem alacsonyabbrendűnek is, és semmiképpen sem norma érvényűnek. Hivatásos nyelvművelőtől hallottam például a televízióban, hogy az alanyi és a tárgyias ragozás megkülönböztetése feltételes módon nyelvjárási jelenség, mivel a különbségtevással többnyire "az Erdélyhez tartozó részek" regionális köznyelvében találkozunk. Ha tehát a magyar államhatáron kívül ragozzuk helyesen a magyar igéket, az illető úr szerint tájszólásban beszélünk.

A magyar irodalmi nyelv Károli Gáspártól kezdve költők, tudósok, politikusok ajkán és tollán úgy alakult, hogy az alakítók között valamennyi nyelvi régió képviselte magát; az a magyar nyelv, amelyen ma beszélünk és írunk, ennek a "multiregionális közmegegyezésnek" az eredménye. További egészséges fejlődése is csak úgy képzelhető el, a "nyelvi Trianon" veszélye csak úgy védhető ki, hogy ezt a közmegegyezést ismét lehetővé tesszük. Azaz elismerjük a nyelvi régiók egyenjogúságát, függetlenül attól, hogy "térkép szerint" határon innen vagy túl találhatók. A "lélek szerinti" ország épsége érdekében.

Ha el nem sodor a vihar...

"Akkor kerültem Kárpátaljára, amikor a lengyel menekülteket ontották az erdős Kárpátok szorosai. A frissen kitört háború nyomorúságának hírnökei voltak..." - így kezdi Koren Emil, akkori fiatal lelkész, a kárpátaljai evangélikusság háború alatti megszervezéséről írott, rendkívül érdekes könyvét*. Majd így folytatja:

"Tudtam, hogy szórványokba indulok, amikor Túróczi Zoltán, a tiszakerület püspöke Munkácsra küldött. Nem voltam benne gyakorlatlan. Tanulmányaim alatt láttam az erdélyi s a regáti magyar szórványokat, végigjártam Finnország diaszpóráit, s kezdő segédlelkészi működésemet az Alföld tanyaszórványaiban végeztem. Amit Kárpátalján találtam, az minden szórványelképzelésemet felülmúlta. Öt vármegye három lelkésszel. Ebből három vármegye esett rám teljesen szervezetlen állapotban."

Az első másfél év alatt Munkácson szervezi meg az evangélikus egyházat és a hozzá tartozó kiterjedt szórványgyülekezetet. "Havonta több száz kilométer motoron. Esőben, sárban, hóban, porban. Szórványlátogatások, istentiszteletek hideg iskolatermekben..."

Munkácsra a múlt század elején települtek be evangélikus vallású kereskedő- és tisztviselőcsaládok. Azok leszármazottai alkották 1940-ben a 124 lelket számláló evangélikus gyülekezetet, főleg vegyesházasságban élők. Tiszta evangélikus család alig volt. Templomot századunk harmincas éveiben építettek, később paróchiát is.

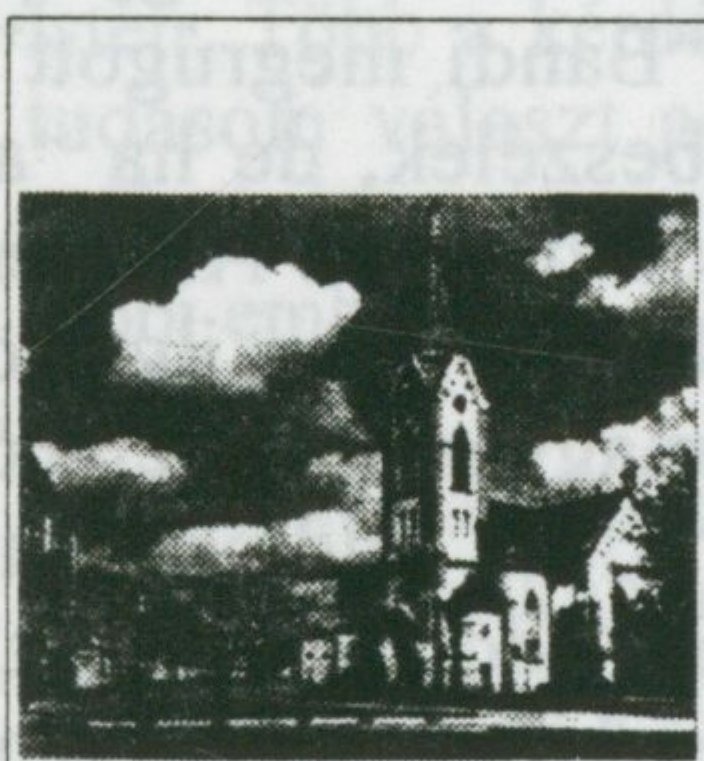
Beregszászon a 62 evangélikus számára a református egyház tanácstermében tartott istentiszteletet vasárnap délutánként. Közben a kisebb szórványok felkutatását végezte.

Munkácson írta meg első könyvét *Az ébredés népe* címen, amit a Királyhágó-melléki református egyházkerület adott ki Nagyváradon. Első finnországi útja tapasztalatait írta meg ebben a könyvben.

1941 januárjában Koren Emilt áthelyezik Ungvárra. Az itteni neogótikus stílusú templomot az első világháború elején kezdték építeni, de csak 1925-ben készült el (képe a könyv borítólapján látható). Felekezetközi szeretetből épült fel ez a templom: a harang a református főgondnok adománya, az orgonaharmónium egy római katolikus asszonyé, egy bronzfeszület a görög katolikus nőegylet ajándéka volt.

Ungváron még több feladat hárult a fiatal lelkészre. A vasárnap délelőtti istentiszteleteken kívül hittan és bibliaórák, nőegyleti és diákszövetségi tevékenység, kéthetenként börtönlátogatás és katonaisztentisztelet, kulturális tevékenységek, család- és szórványlátogatások. Mindezeket olyan közvetlenséggel írja le, hogy az ember szinte ott érzi magát közöttük, amikor a könyvet olvassa.

Paróchiája mindig nyitva állt a hívei előtt. Hozzá bármikor bárki betérhetett, bárminemű problémájával. Jól megszívlelte Járosi Andor tanítását, miszerint: "A paplak - fiúcskák - mindig

Koren Emil

KÁRPÁTALJAI NAPLÓ

átjáróház." Az a félév, amit teológus korában Kolozsváron töltött, kitörölhetetlen emlékeket hagyott benne, amik főleg a volt tanárhoz, Járosi Andorhoz és a költő Reményik Sándorhoz kötődtek. Ebben a könyvében Koren Emil egy fejezetet szentel ezeknek az emlékeknek.

Külön fejezetben írja le kirándulásainak és hosszabb utazásainak eseményeit. Szenvedélyes természetjáró volt. Szórványutazásai közben a természet szépségeiben való gyönyörködésre is jutott ideje. Bejárta az Északi-Kárpátok gyönyörű vidékeit.

Utazásai során, konkrét eseteken szemlélheti az evangélikus szórványgyülekezetek fogyását, lemorzsolódását és annak okait: elköltözések, beházasodások, reverzálisok, katolizálások. Tenni kellett hát valamit a morzsolódás megállítása érdekében. Elhatározta, hogy szórványinternátust létesít Ungváron, az ott tanuló ifjúság részére, ámde a megvalósításig hosszú, göröngyös út vezetett, amit egyedül lehetetlen lett volna végigjárnia. Megértő emberek segítségére volt szükség, más felekezetbeliekére is. Jó kapcsolatai voltak, főleg a reformátusokkal. Közös szolgálatban végezték a rendőriskolai hittanórákat, katonaisztentiszteleteket, fogházmissziót és a szórványgondozást is. Most bútorokkal és egyéb felszereléssel járultak hozzá, a római katolikusok is, a szórványinternátus létrejöttéhez, amit a megnyitón Túróczi Zoltán püspök meghallgatott imádságnak nevezett.

Ámde közeledett a front, s nagy hirtelen, mindent otthagya, menekülni kellett. Munkácstól még finn mintájú szeuráton vesz búcsút 1941-ben, de Ungvártól, 1944-ben, Reményik Sándor: *Halotti beszéd a hulló leveleknek* című verséből idézve búcsúzik:

... árvaság csak egy van feleim:
Az erdőn kívül lenni.
Otthontalannak, hazátlannak lenni.
Nagyvárosok rideg utcakövén
A szélről separtetni.
Sok más szeméttel összekevertetni.
Árvaság csak ez egy van, feleim.

A viszontagságos hazautazás, majd Budapest ostromának élményszerű megírása következik. Az ostrom idején, egy budai pincében, mécses világa mellett írja meg kárpátaljai emlékeit.

Koren Emil hozzám intézett utolsó levelében ezeket írja a dedikálva megküldött könyvéről: "Éppen 50 éve íródott, Budapest ostroma alatt, de kiadni bizony nem lehetett. Sárospataknak íródott a jó Újszászy Kálmán professzor kérésére mind a két része. Azóta semmit nem változtattam rajta. Azóta megjárta a barátokat, egyházi berkeket a kézirat, sőt a 'Magyarságkutató Intézet' is lexeroxoltatta magának. Csak éppen kinyomtatni nem lehetett. Most végre - változván a körülmények - Szabik Imre püspök ajánlatára végre a Félé diakonissza egyesület vállalkozott a kiadásra. Dokumentumként is aktuális, emlékiratként is, egyháztörténelemként is unikum, s az ostrom leírásában is tanulságos. Amáliának főképpen azért küldöm el, mert Kárpátalja Erdélynek kisöccse lehetett volna, mint ahogyan régen is az volt (Munkács, Huszt, Ungvár stb.), s munkáltam is volna, ha el nem sodor a vihar. Bizonytalán haszonnal forgatja Reményik-Járosi emlékeimet is. Sok szeretettel köszöntöm! Emil. Budán, 1997. okt. 31."

Könyve elolvasása után írt levelemre már nem kaptam választ, helyette gyászjelentése érkezett. Dokumentummá vált ez a levele is, amit nem árt, ha itt most a könyve kapcsán halála első évfordulója alkalmából felidézem.

Benedekné Dr. Szőke Amália

* Koren Emil: KÁRPÁTALJAI NAPLÓ (1939 - 1945) FÉBÉ, Piliscsaba, 1997

Köszönöm, hogy közöttetek szolgálhattam

Kolozsvári íróasztalom előtt ülve gondolatban végigszáguldom Svédország ködös utait Stockholmtól nyugatra és délre, szerte a magyar közösségekhez, úgy, amint azt karácsonyi legációim alkalmával is tettem. Akaratlanul is eszembe jut, mely sokan érdeklődtek indulásom előtt: milyen nyelven fogok majd ott prédikálni, hiszen kevesen tudták, hogy északon is élnek magyarok, hitben s anyanyelvben élő és élni akaró közösségek, melyek között Isten ígéje fél évszázada magyarul hirdettetik!

Igehirdetéseimben gyakran említettem, hogy a kisebbségben vagy szétszórtságban élő emberek közösségben, a szeretet egységében, tömbben tudnak csak ellenállni bármiféle külső nyomásnak, s hogy ennek a közösségnek nincs alternatívája. Az őseinktől kapott örökség ránk bízott, s megőrzéséért és továbbadásáért egyenként és közösségileg is felelősek vagyunk. A magáét megtagadó embernek számolnia kell azzal, hogy az idegen közösség, melybe talán felszívódik, őt igazán soha nem tartja a magáénak. Aki lemond nyelvéről, máris lemondott nemzetéről, de megtagadta szüleit és őseit, leginkább pedig önmagát.

Sokfelé jártam Svédországban, mindenütt kedves gyülekezeteket találtam, de Ljungbyben tapasztaltam leginkább az élni akarás lendületét, a lelkesedést egy olyan jövőért ami biztosítja a megmaradást. Ha itt Erdélyben elsősorban a mi élni akarásunk határozza meg sorsunkat és jövőnket - hiszem és vallom, hogy az itthonmaradottak élete is jobbra fordul egykor -, akkor ott északon a ti kiállásotok

dönti majd el, hogy képesek lesztek-e megmaradni, s betölteni az Istenért, a hazáért, a világ egyetemes magyarságáért vállalt hivatásokat. Isten áldása, és minden emberi okoskodást felülmúló bölcsessége vezéreljen benneteket, hogy a rátok bízott drága kincset megőrizhessétek és tovább adhassátok. Legnagyobb lelki táplálékok, erőforrások pedig mindenkor a szeretet legyen, s kérjétek az Urat, hogy bőven adja meg azt mindannyiátoknak.

Kosztai István ev. teol. hallgató
Kolozsvár, Erdély

Segíts, hogy segíthessünk!

A télelőn főként Kárpátalján pusztító árvíz után Magyarország keleti, alföldi részén a száz éve nem tapasztalt mennyiségű hó olvadása nyomán telítődött talajból felszívargó belvíz óriási területeket öntött el, hatalmas károkat okozva az országnak. Egymást érik a minden eddigi rekordot meghaladó árhullámok. Emberek ezrei veszítik el mindent jelentő semmijüket. A szükség óriási, az ország erőforrásai igen korlátozottak. Segíts, hogy segíthessünk!

A központi pénztárunk számlájára postgiro-szelvényen átutalt, "szeretetszolgálat" jelzésű adományokat továbbra is - amint azt a Kárpátaljára szánt segélyekkel is tettük - a debreceni református püspökséghez továbbítjuk. A segélyek onnan azokhoz jutnak el, akiknek erre a legnagyobb szükségük van. Az adományok felhasználásáról az ősz folyamán részletesen beszámolunk.

Kérünk mindenkit, hogy a kárpátaljai rászorulóknak szánt további adományok mellett gondoljanak a most Magyarországon bajba jutottakra is.

A SZERETETSZOLGÁLAT

Petőfi-rajzverseny

A Petőfi halálának 150-ik évfordulója alkalmából tavaly decemberben meghirdetett rajzversenyre megérkeztek az első pályaművek. A 14 éves Tóth Kathy-Judith (Växjö) 2 x 1,40 m-es textil-anyagra festett munkája Petőfi: Az árva lány c. verséből, akvarellje a János vitéz XXVII. színéből, szénrajza a Midőn nagyon bánt c. verséből, a 16 éves Mag Edit (Åkersberga) olajfestménye Petőfi: A borozó c. verséből ihletődött.

Abban a reményben, hogy még számos kedves és értékes művel jelentkeztek, a rajzverseny **beküldési határidejét 1999. május 15-ig meghosszabbítottuk**. Eszerint a munkákat először május végén, pünkösdkor, Tángagárdén mutatjuk be, majd Petőfi szülővárosában, Kiskőrösön, a Petőfi-múzeumban helyezzük el. Ígéretünket tartjuk: a zsűri által nyertesnek ítélt munkák szerzőit látogatásra visszük Kiskőrösre.

DISPUTA

Ne dicsőítsék őket

Tóth Károly Antal az Új Kéve 1998 október-novemberi számában közölt "Ecce homoszexuális" címen írt cikkének bírálatát Neufeld Róbert a decemberi számban azzal kezdi, hogy "vannak határok, amiket rendes ember nem lép át", tehát Elisabeth Ohlsonnak "nem lett volna szabad Jézust, valamint egyes bibliai eseményeket az adott témakörhöz kötni" (tehát Jézust homoszexuálisként ábrázolni).

Ezekután nehezen érthető a következő okfejtés, mely szerint Tóth Károly Antal "az emberiség egyik kisebbségét támadja". Tóth nem támad, hanem védekezik, - *aggodalmát fejezi ki*: a tömegkommunikációt ma uraló szélsőséges liberális ideológia agresszíven támadja, bomlasztja azokat az évszázadok óta kialakult értékeket és magatartásformákat, melyek jellemzik a nyugati kultúrkört. A homoszexualitást a természetes férfi-nő kapcsolattal egyenértékűnek kikiáltó propaganda például "a család értékének ... mérhetetlen lebecsülése".

Ezt a minden értéket sárbatipró propagandát természetesen szépen hangzó, humánusnak tetsző szövegekkel leplezik, például annak gyakori hangoztatásával, hogy a homoszexuális ember "nem tehet természetadta beállítottságáról". Neufeld cikkének utolsó bekezdése - "amikor eljöttek..." - megerősíti a gyanút, hogy efféle demagóg propagandát szolgál. Amit Tóth mond a homoszexuálisokról, azt az emberiség kilencvenöt százaléka aláírná. Nem azt mondja és nem azt javasolja, hogy "eljőjenek a homoszexuálisokért" (és pl. zárják őket börtönbe), de azt mondja és azt kéri: Legalább ne dicsőítsék őket!

Gyulai Ferenc, Gävle

Sokan szerették, és sokaknak hiányzik

A rendező szubjektív sorai

Mint a Magyar Televízió *Magyarország 2000* szerkesztőségének munkatársát régóta foglalkoztatott az az elképzelés, hogy következetes rendszerességgel be kell mutatni a hazánkon túli magyar kultúra legjelentősebb művelőit, íróit, költőit; kultúránk, anyanyelvünk őrzőit, ápolóit és megtartóit. Régi álmom volt, hogy az emigráns költészet egyik legtehetségesebb alakjával, Thinsz Gézával ismertessem meg a magyar nézőt.

Idén májusban kezdtem el részletesen foglalkozni, ismerkedni a svédországi magyar kulturális egyesületekkel, kulturális közösségek, szervezetek munkájával. Örömmel tapasztaltam, hogy a 30.000 magyarnak otthont adó Svédországban található a nyugat-európai szóránymagyarság egyik legszerteágazóbb és legjobban megszervezett szellemi közössége. Fontosnak tartottam, hogy a nemzeti öntudatunkat ébren tartó legjelentősebb szervezeteket, egyesületeket be *kell* mutatni, ugyanakkor éreztem, most nyílhat lehetőség Thinsz Géza költőt is "felfedezni" az átlag tévénéző számára. Így lassan önmagától alakult ki a műsor szerkezete: Thinsz, "az északi szófuvaros" versei nyitják és zárják a műsort, és közben is fel-fel bukkanó egy-egy verse témáját tekintve kapcsolódik az előtte vagy az utána következő gondolat sorhoz. A műsor közepén pedig a költő özvegyének szubjektív vallomását képzeltem el, - a társról, a költőről, az emberről. És ez az interjú még szorosabban ölelkezne Thinsz-versekkel.

1998 szeptember közepén megtörtént a műsor felvétele. Bemutathattuk többek között az Erdélyi Könyv Egylet, amely 2400 példányban jelentet meg műveket; felkereshettük a Magyar Ház, a stockholmi magyar kultúra központját; alkalom adódott a Svédországi Magyarok Országos Szövetsége bemutatására, amely egy szervezetbe tömöríti a Svédországban működő valamennyi magyar egyesületet. Nyilatkozott Sólyom János zongoraművész, a svéd zenei élet jeles egyénisége, és végezetül sikerült beszélgetni a 2300 példányban megjelenő ökumenikus szellemű és erős kulturális érdeklődésű protestáns egyházi folyóiratról, az Új Kévről.

Jánosi Antal

Isabella Thinsz - Thinsz Gézáról
Részletek A magyar kultúra Stockholmban című műsorból

Isabella Thinsz:

1959-ben találkoztam Gézával, akkor már három éve élt Svédországban. Jól beszélt svédül, sőt nagyon jól. 56-ban, a magyar forradalom után jött ki Svédországba, huszonkét éves korában. Számomra igazi nagy élmény volt a vele való találkozás, egészen más volt, mint a svéd fiúk, akikkel addig találkoztam. Élénk volt, minden érdekelte, és annyi mindent szeretett volna csinálni. Nagyon fontos feladatának tekintette, hogy be tudja mutatni a magyar irodalmat a svédek számára. Meg akarta mutatni, micsoda hihetetlen

**A Magyar Kultúra Stockholmban
című műsor forgatókönyvéből**

Kép: A Mälaren tó partján kidöntött fűzfák sokasága. Néhol a fák vastag törzse kettéhasadtan mered az ég felé. A fűzfalevelek között az alkonyat fényei gyúlnak ki. Vers:

Tópart.

Fűzfásor csupaszon.

Fölvonulnak a fák.

Koronás királynő:

feketén ropogó ág-tűzijáték.

Fekete láng.

Ág-öl kitárulkozva.

Kívánczó kéz.

Hieroglifák.

A hullámok felett:

fák.

Ölelkeznek.

Lobog a fűzfásor.

Hiányzol reggel is.

A párnán összekulcsolódik

három hosszú hajszál,

jelenléted hieroglifái.

Kirajzolódsz és változol.

csak mozdulat vagy. Szín.

Tárguló szem. Nevetés.

Úgysem mondhatom el arcodat.

Vers vagy. Közösen írt költemény.

**Keresem a szavakat. Pedig csak
szeretlek.**

A vers alatt Isabella fiatalkori képeinek egymásba úsztatott lírai montázsát látjuk.

Két nyelvvel labdázik naponta,

két nyelvvel áll ki a porondra.

Két nyelven káromkodik hiába,

két nyelvet nyujtogat a világra.

Két nyelven beszélhet a szélnek,

két nyelven várják a veszélyek.

Két nyelven tévelyeg az életben,

aztán majd elföldelik, két nyelven.

A vers alatt Thinsz Géza hol tűnődő, hol komor-komoly arcképeinek montázsát látjuk. Az utolsó képen Thinsz Géza arcáról az égre fordul a kamera.

kulturális kincs található Magyarországon, amely Svédországban teljesen ismeretlen volt. 1964-ben házasodtunk össze. Sok szép közös utazást tettünk és szép életünk volt

Emlékszem, amikor legelőször találkoztam vele, szembejött az utcán, Uppsalában, menet közben írt, egy versen dolgozott. Huszon-négy éves volt akkor. De később is, akármikor találkoztam vele, mindig írt. Szerintem mindenki így ismerte őt, hogy Géza ír. Még az egyetemi előadásokon, munkahelyi értekezleteken is írt. Persze úgy tett, mintha jegyzetelne, de mindenki tudta, hogy verseket írt. Séta közben is írt. Nagyon szeretett úszni. De amint kijött a medencéből, máris rohant feljegyezni, amit úzás közben kiötlött. Mikor aztán beteg lett és kórházba került, akkor is a végsőkig írt...

1971-ben utazhatott először haza. Ahogy a hazája fogadta, az valódi sokk volt számára. Például rögtön a megérkezése után veszekedésbe keveredett egy taxiállomáson. A vitában sírni kezdett, ez már túl sok volt neki. Nagyon sokszor járt Magyarországon, én csak néhányszor mentem vele. Mindig fáradtan, teljesen kimerülten érkezett vissza. Azt hiszem, mindkét országra szüksége volt. Egyik versében azt írta, hogy Magyarországon svédnek érzi magát, s visszaérkezve Svédországba magyarnak. Két nyelvű és két nemzetiségű volt. Es ezzel együtt kellett élnie.

Géza sokat fordított. Elsősorban Weöres Sándort, akinek verseiből egy önálló kötetet jelentetett meg, és Illyés Gyulát, Pilinszky Jánost. Ezek a költők meglátogatták őt Svédországban, szoros barátság alakult ki közöttük. Később aztán Géza is felkereste őket magyarországi látogatásai alkalmával.

Az utolsó években a Nordstedt könyvkiadónál dolgozott szerkesztőként. Ekkor már sokat ivott, már nem tudta legyőzni alkoholizmusát, és igen erős dohányos volt. Később egyre rosszabbodott az állapota, végül tüdőrákot kapott. 1990-ben meghalt. Sokan szerették, és azt hiszem, sokaknak hiányzik.

(Isabella Thinsz szavait és Jánosi Antal kérdéseit a riport helyszínén Vincefi Emilia fordította magyarra, illetve svédre, akinek ez úton is köszönetet mond a rendező.)

Néhány elhangzott riport után újra Thinsz Géza verse következett: Ízléstelen, "modern" kockaházakat látunk, amelyek bezártságot, lélektelenséget, falanszter-érzést keltenek. Az utolsó kép egy házkolosszus, előtte egyedül, megbújva, egy zöld fa.

A városokban

a kiszikkadt emléjű városokban

a vasbeton bordákkal erős városokban

a neonfénytől és aszfalttól virágos városokban

a dübörgések acél-fájdalmában összeránduló városokban emberek élnek - -

Életre csalogató anyatej emlékével megáldott emberek

a vasbeton szorításában eltörpült emberek

neonfénnel egymáshoz kötözöttek

aszfalt-hullámokon szédülő emberek

magányos emberek - -

Így élnek ők és így élek én is barátaim -

felétek fordulok hát

az acél-fájdalmú dübörgésben

mert félek a magányosságtól - -

A műsor utolsó verse hangzik el:

Kinyúlik egy kéz, kirázza a rongyot.

Fekete lobogó a szélben.

hallom ahogy hullok, rongyról a porszem.

A többire már nem emlékszem.

Gyógyír a seben?

elmúlok és beteljesedem.

Tengerbe hullik egy könnycsepp:

ez a halál. Csak ennyi. Ne sirass.

Bölcs hullámoktól tanulom az öröklétet.

Képek egymásba úsztatott montázsa: sziklák között kidőlt fenyő, a stockholmi Saltsjöbaden gömbölyűre koptatott gránittömbjei. Aztán a kamera lassan elhagyja a szárazföld utolsó földnyelvét és kifordul a végtelen tengerre.

AKIKTŐL 1998-BAN BÚCSÚZTUNK

Makrai Imre (1932)	1998-02-11 Västerås
László Éva (1931)	1998-02-12 Malmö
Kolumbán László (1926)	1998-03-18 Järfälla
Cucu István (1940)	1998-03-19 Mölndal
Drahos József (1920)	1998-05-08. Ljungby

Fazekas János (1924)	1998-10-01 Göteborg
Boros Emese (1933)	1998-10-21 Stockholm
Vajta Vilmos (1918)	1998-10-30 Remmene
Tomcsányi Tibor (1918)	1998-11-05 Malmö
Czermann Sándor (1932)	1998-11-27 Eskilstuna

ISTENTISZTELETI NAPTÁR

Hónap	Nap	Óra	VÁROS		Megjegyzés
MÁRCIUS					
UTOLSÓ HÉTVÉGE	27. szombat	10:30	KUMLA	Úrv.	Meghívott ESKILSTUNA gyülekezete
		14:30	KATRINEHOLM	Úrv.	
		18:00	VÄSTERÅS*	Úrv.	
	28. vasárnap (Virágvasárnap)	13:30	UPPSALA	Úrv.	
		17:30	STOCKHOLM	Úrv.	
ÁPRILIS					
ELSŐ HÉTVÉGE	03. szombat (Nagyszombat)	11:00	LJUNGBY	Úrv.	
		17:30	SÖLVESBORG	Úrv.	
	04. vasárnap (Húsvét ünnepe)	14:00	MALMÖ	Úrv.	
		18:00	HELSINGBORG	Úrv.	
MÁSODIK HÉTVÉGE	10. szombat	16:00	OSLO	Úrv.	
	11. vasárnap	13:00	HALMSTAD	Úrv.	
		17:30	GÖTEBORG	Úrv.	
HARMADIK HÉTVÉGE	14. szerda	18:00	MALMÖ		** Tervezett ökumenikus istentisztelet
	15. csütörtök	18:00	SÖLVESBORG		** Tervezett ökumenikus istentisztelet
	16. péntek	18:00	LJUNGBY		** Tervezett ökumenikus istentisztelet
	17. szombat	17:30	GÖTEBORG		** Tervezett ökumenikus istentisztelet
	18. vasárnap	17:30	STOCKHOLM		** Tervezett ökumenikus istentisztelet
UTOLSÓ HÉTVÉGE	24. szombat	10:30	KUMLA		
		14:30	KATRINEHOLM		
		18:00	ESKILSTUNA		
	25. vasárnap	10:00	VÄSTERÅS		
		13:30	UPPSALA		
17:30		STOCKHOLM			
MÁJUS					
ELSŐ HÉTVÉGE	01. szombat	11:00	LJUNGBY		
		17:30	SÖLVESBORG		
	02. vasárnap	14:00	MALMÖ		
		18:00	HELSINGBORG		
MÁSODIK HÉTVÉGE	08. szombat	16:00	OSLO		
	09. vasárnap	12:30	HALMSTAD		
		17:30	GÖTEBORG		
		17:30	STOCKHOLM		
HARMADIK HÉTVÉGE	15. szombat	11:00	JÖNKÖPING	Úrv.	
		13:00	HELSINKI	Úrv.	
	16. vasárnap	13:00	TALLINN	Úrv.	
NEGYEDIK HÉTVÉGE	22. szombat				Országos Presbiteri Konferencia
	23. vasárnap (Pünkösöd ünnepe)	11:00	TÄNGAGÄRDE	Úrv.	KONFIRMÁCIÓ
UTOLSÓ HÉTVÉGE	29. szombat	10:30	KUMLA		
		14:30	KATRINEHOLM		
		18:00	ESKILSTUNA		
	30. vasárnap	10:00	VÄSTERÅS		
		13:30	UPPSALA		
		17:30	STOCKHOLM		

Mária (Folytatás a 2. oldalról)

végképpen bennünket. Erre Jung, a pszichoanalízis egyik atyja is a tanúnk: önéletrajzi könyvében szellemjárásról számol be életének egy olyan periódusában, amikor bizonyos lélektani kérdések foglalkoztatták egyik könyvének megírása előtt. A jelenségnek a családtagjai is tanúi voltak. Egy alkalommal - ahogy ő írja - a Megfeszített is megjelent előtte. A kérdést igen óvatosan kezeli, szemmel láthatólag tart a tudós társadalom szkeptikus támadásától.

Bernadette Soubirous, a korához képest fejletlen, tizennégy esztendő leány a kétkedő és türelmetlen plébános sürgetésére kérdezte meg egy barlangnál előtte megjelenő, a boldogság érzését sugárzó szép nőtől, hogy ki ő. A választ a templomig ismételte magában (történt Lourdes-ban, az 1858-as esztendőben), mert a kifejezést addig nem hallotta: "Én vagyok a Szeplőtelen Fogantatás".

Azelőtt négy évvel tette hittétellé a katolikus egyház azt a hagyományban régen élő nézetet, mely szerint Mária Isten kegyelmével elárasztva, eredendő bűn nélkül született. Ezt hívják szeplőtelen fogantatásnak. Mária ezzel a névvel vallott magáról. Ez azt jelenti, hogy Isten őt már születésekor Jézus szülőjévé választotta. Mert hiszen nem akárki lehet Isten Fiának anyja.

Bár a Bibliából csak töredékesen derül ki, Mária egész angyali üdvözlés utáni életében jól tudhatta, ki ő valójában. Nem csupán az angyal, Erzsébet és Simeon szavaiból, a pásztorok és a három királyok Jézust imadásából. A Szentírás Szent János szerinti szövegének egy részlete sokat elárul erről.

A kánai menyegzőn vagyunk. Jól ismert történet. Ott van Jézus és Mária is. Mária észreveszi, hogy elfogyott a bor, és felhívja erre a Jézus figyelmét, aki az újabb (magyar és svéd) fordításokban a régihez viszonyítva kevésbé kategorikusan így válaszol: "Mit akarsz (kívánsz) tőlem, asszony? Még nem jött el az én óráim." Kommentátorok szerint a "Mit kívánsz tőlem, asszony?" ma is használatos fordulat az araboknál, és tulajdonképpen udvarias visszautasítás. Jézus úgy ítélte meg: nyílt fellépésének még nem jött el az ideje. Végül - mint tudjuk - borra változtatva a vizet, mégis eleget tett anyja kérésének, minden bizonnyal további, a Bibliában fel nem jegyzett párbeszéd után.

Ha jól meggondoljuk, a tény mögött, hogy Mária Jézushoz fordul az elfogyott bor ügyében, valami olyasmi rejlik, amiről nem történik közvetlen említés a Bibliában. Arra utal, hogy valami lényegeset tudott a Fiáról, olyat amit akkor még senki más nem tudhatott: azt, hogy hatalmában áll csodákat tenni. Abból a természetességből, amivel a kérdést fölvetette, azt is tudnia kellett, hogy honnan, miből származik ez a hatalom. Ez annak a rendkívüli kapcsolatnak a bizonyossága, amely Jézus és Mária között volt, és ami természetesen nem foszlott szét földi tartózkodásuk végével sem. E kapcsolat nem egyszerűen az anyagyermek viszonyra épült (hiszen Isten Fia - bár egészen ember is volt - mindig a lényeg és sohasem elfogultságok alapján cselekedett és ítélt), hanem a léleknek arra a szépségére, ami a Mária sajátja.

Indokoltan állítható ezért, hogy Mária többet tudott, mint Márta, aki Lázár feltámasztása előtt azt mondta Jézusnak: "... tudom, hogy bármit kérsz az Istentől, megadja neked." Bizonyosak lehetünk benne, hogy előre tudta Jézus leendő sorsát, hiszen azt az apostolok és más tanítványok is ismerték, de a feltámadásig alig értették. Ő viszont minden bizonnyal tisztában volt az események jelentőségével is.

Érdemei nem elévülők. Úgy látszik, Isten hatalmából és engedélyével időnként azzal a küldetéssel látogat közénk, hogy Isten és egymás szeretetében erősítsen bennünket.

Kétség nem férhet hozzá, hogy Mária minden földi ember közül ma is első helyen áll Isten előtt. A legteljesebb mértékben méltó a mi tiszteletünkre és szeretetünkre is.

újKéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek lapja - Az Északon élő magyarok ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning - Ungramas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik kéthavonta - évi 6 szám
(Utkommer varannan månad - 6 nr per år)

Årgång VII. évfolyam
Nummer 1. szám
Februari-Mars 1999 február-március

Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)
Veress Zoltán

Szerkesztő (Redaktör)
Molnár-Veress Pál
Layout:
Molnár-Veress Mária Magdaléna

Szerkesztőség (Redaktion)
Vintrosagatan 17/1,
S-124 73 Bandhagen /Stockholm/
Telefon/Fax: +46 - (0)8 - 86 36 39

E-mail címünk (e-mail adress):
keve@mbx301.swipnet.se

Nyomda (Tryckeri)
Ekonomi-Print AB
114 85 Stockholm - Storgatan 19
Telefon/Fax: +46-(0)8-783 81 24/ 667 98 18
Felelős vezető (Chef)
Jan Larssen

Példányszám (Upplaga)
2 300

Gyülekezeti tagjaink a lapot térítésmentesen kapják. (Församlingsmedlemmar får tidningen gratis.)

Adományt a lapkiadás céljára köszönettel fogadunk az alábbi számlaszámra (Gåvor till utgivning emottages med tacksamhet på följande postgironummer)

Ungerska Protestantiska Samfundet

Postgiro 602047-3

Központi pénztáros
PAP IVÁN
181 30 LIDINGÖ (STH) Frisksportarvägen 2
Tel: +46-(0)8-731 83 60

SVÉDORSZÁGON KÍVÜLI GYÜLEKEZETEINK FELÜGYELŐI

ÉSZTORSZÁG - Tallinn
ASSZONYI ISTVÁN
EE-0034 TALLINN Siili 21-56
Tel: +372-252 75 86

FINNORSZÁG - Helsinki
TANÍTÓ BÉLA
SF-33210 TAMPERE Satakunnankatu 19-21 A 7
Tel: +358-321 254 83

NORVÉGIA - Oslo
HORVÁTI GYÖRGY
N-1353 BAERUMS VERK Nedre Toppenhaug 9
Tel: +47-675 621 05

Tollas Tibor: A fák tanítása

Mit tudhatnak a fák, amit mi nem tudunk?
Mi emberek, akik földre csüngő csupasz karunkat
csak akkor emeljük, ha falánk ajkunk enni, inni kér...
s futunk, gyűjtünk, nem tudjuk hová, miért?

De nézzétek az ezerkarú fák fáradhatatlan ágait,
mozdulatlan a homorú ég felé tárulkoznak.

Miért futnának, miért gyűjtenének?

Égtől, földtől mindennap megkapják ami kell.

Lombjaikat paskolja szél, moshatja eső,
nyújtóznak egyre följebb
zölden derengő tiszta homlokukkal
fényindáikon a nap felé.

Nem aggodalmaskodnak,
tudják a Törvényt,
mely a mezők liliomai,
ég madarai
felett is örködik,
s gondtalan
sütkéreznek
a mindenség
sugarában.